Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...май 1921 оной ... 21-нээ гарана. | № 127 (18450). | 1990 оной июниин 2, суббото | Сэн 3 мун.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ УЛАСХООРОНДЫН ЛЕНИНСКЭ ШАНГУУДЫЕ ОЛГОХО КОМИТЕДЭЙ ТОГТООЛ

«1990 ОНОЙ ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ УЛАСХООРОНДЫН ЛЕНИНСКЭ ШАН ОЛГОХО ТУХАЙ»

Расизм ба апартеидтэ эсэргүү, ниитэ хүн түрэлтэнэй үнэтэ шухаг баялигуудые хамгаалхын түлөө, арадуудай хоорондохи адли тэгшэ эрхэ болон харилсаа холбоо тогтоохын түлөө тэмсэлдэ элитэ ехэ хубитаяа оруулһанайнь түлөө 1990 оной Эб найрамдалай Уласхоорондын Ленинскэ шан политическэ ба ниитын ажал ябуулагша **Нельсон Манделдэ** (ЮАР) олгохо.

Комитедэй түрүүлэгшэ Б. Е. ПАТОН.

Москва, Кремль.
1990 оной майн 30.

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОРГАНИЗАЦИИН ОБЛАСТНОЙ XXXV КОНФЕРЕНЦИ ТУХАЙ ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

...июниин нэгэндэ Улаан-Үдэдэ, оперо болон балетнэ театр соо КПСС-эй Буряадай организациин XXXV конференци боложо үнгэрбэ (тэрэнэй нэгэ... Конференциин делегадууд түрүүшынхи... оршон байдалда, хэдэн хүнүүдһээ шэ... суглаанууд дээрэ коммунистнуудай дуугаа ... һунгагдаһан байна.

... һунгагдаһан байгаа. Конференциин хүдэлмэри... бэшэ КПСС-эй обкомой гэшүүд болон гэшүүн... дай, областной партийна организациин шалгал... ехэ бүлэг хабаадаһан байна. Мүн партиин ветеран... республиканска, городской болон районно партий... болон ажахын органуудай хүтэлбэрилэгшэд ха...

... КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь Л. В. ...

... хүтэлбэрилхы органууд: президиум, секретариат болон редакционно комиссинууд һунгагда...

... зүбшэхэ зүйлнүүд баталагдаа:

... ёһото, демократическа социализм тээшэ» гэһэн ... съездэ табигдаха КПСС-эй ЦК-гай Платфор... Советскэ Союзай Коммунис партиин Уставай тухай.

... һунгуулиин округуудаар КПСС-эй XXVIII съез... дые һунгалтын дүнгүүд тухай.

... гараһан мандадта КПСС-эй XXVIII съездын деле...

... зарлалай областной партийна организациин хүтэл... органуудые бүрилдүүлхэ талаар дурадхалнуудые ... комисси тухай.

... областной комитедэй нэгэдэхи секретарь Л. В. ... түрүүшын асуудалаар үгэ хэлэбэ.

... урдшалан хэблэлдэ толилогдоһон, конференциин ... үгтэһэн» байгаа.

... зүбшэн хэлсэлгэдэ конференциин делегадууд— ... газетын редактор **Р. Б. Гармаев**, КПСС-эй Же... районой райкомой нэгэдэхи секретарь **А. Н. Колдунов**, ... партийна организациһаа «Бурятгражданстрой» ... монтажник **В. М. Загулаев**, Ивалгын партийна органи... пенсионер **П. А. Котов**, Бэшүүрэй районой «Победа» ... түрүүлэгшэ **В. В. Смолин**, КПСС-эй Улаан-Үдын гор... комой секретарь **Р. Р. Хоринсева**, СССР-эй Наукын академиин Сибириин отделениин Буряадай эрдэмэй түбэй президиумэй түрүүлэгшэ **В. Ц. Найдаков**, Улаан-Үдын ... үйлэдбэриин нэгэдэлэй инженер-наладчик **А. Г.** ... «...промстрой» нэгэдэлэй МПМК-гай бригадир, ... партийна организациин секретарь **В. Б. Хамаганов** (Түн... районно партийна организациһаа), Мухар-Шэбэрэй рай... партийна организациһаа арадай депутадуудай Сагаан... сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **В. И. Балушкин**, Железнодорожно районно партийна организациһаа— ... П. М. Башков, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшын институдай доцент **Д. Д. Очиров**, ЛВРЗ-гэй нэгэдэхи ... цехэй партийна эхин организациин секретарь ... Хурамхаанай районой Аргатын совхозой ... Б. Тарасова хабаадажа, үгэ хэлэбэ.

Мандатна комиссиин түрүүлэгшэ **П. А. Чукреевэй** ... конференци баталба.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлүүлэгдэжэ, депутадууд Баргажанай районой Уланай колхозой парткомой секретарь **В. С. Бадмаев**, Захааминай районой Холтоһоной уурхайн хүдэлмэришэн **В. Ф. Кондратюк**, Северобайкальскын городской партийна организациһаа — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын хэлхеэ холбооной дистанциин начальник **А. П. Ерофеев**, Советскэ районно партийна организациһаа—нэгэдэхи ЖЭУ-гай партийна эхин организациин секретарь **Г. Ф. Шалыгин**, авиационно үйлэдбэриин нэгэдэлэй инженер-конструктор **С. В. Гаврилюк**, Зэдын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ **В. Д. Будаев**, Октябрьска районно партийна организациһаа—УС-102-ой 230-дахи барилгын управлениин начальнигай орлогшо **Ю. И. Аношин**, Северобайкальска городской партийна организациһаа—барилгын «БАМтоннельстрой» управлениин тоннельнэ 14-дэхи отрядай партбюрогой секретарь **Н. И. Попович**, Хэжэнгын райгүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһагые даагша **В. Б. Дашанимаев**, Загарайн районой Онохойн модоной комбинадай электро-гагнуурша **С. А. Гурко** үгэ хэлээ.

Хэлсэгдэһэн асуудалаар Л. В. Потапов түгэсхэлэй үгэ хэлэбэ.

Хэлэгдэһэн ажаглалта болон дурадхалнуудые хараада абажа, партиин XXVIII съездэ табигдаха КПСС-эй ЦК-гай Платформын болон КПСС-эй Уставай проектнүүдые конференци гол түлэб һайшаажа, тус асуудалнуудаар тогтоолнуудые баталан абаба.

Партийна һунгуулиин округуудаар Буряадай областной партийна организациһаа КПСС-эй XXVIII съездын делегадуудые һунгалгын дүнгүүдые конференци хаража үзөө. КПСС-эй XXVIII съездын делегадуудай һунгалта үнгэргэхэ талаар областной партийна организациин комиссиин түрүүлэгшэ **Б. Н. Николаев** энэ асуудалаар мэдээсэл хэбэ. Энэ асуудалаар тогтоол конференци баталан абаа.

Партийна нэгэ округоор үнгэргэгдэһэн һунгалтын хангалтатай дүнгүүдые үгөөгүй дээрэһээ, сүлөө гараһан мандадта КПСС-эй XXVIII съездын делегадые һунгалга үнгэргэгдөө. Конференциин делегадууд 7 кандидатура дэбжүүлбэ.

Зүбшэн хэлсэһэнэй, зарим кандидадуудай өөрынгөө кандидатурануудые болюулһанай һүүлээр нюусаар дуугаа үгэхэ бюллетеньдэ республикын Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ С. Н. Булдаев, Холтоһоной уурхайн хүдэлмэришэн В. Ф. Кондратюк, пенсионер В. А. Медведев, Буряадай эрдэмэй түбэй президиумэй түрүүлэгшэ В. Ц. Найдаков гэгшэд оруулагдаба.

Нюусаар дуугаа үгэһэнэй дүнгүүдээр КПСС-эй XXVIII съездын делегадаар Холтоһоной уурхайн хүдэлмэришэн **В. Ф. Кондратюк** һунгагдаһан байна.

Иигэжэ түлөөлэлгын нормын ёһоор областной партийна организациһаа КПСС-эй XXVIII съездэ 14 делегат һунгагдаба. Конференциин делегадууд тэдэнэртэ өөһэдынгөө захяа, һанамжануудые хэлэбэ.

Зүбшэн хэлсэһэнэй удаа шэнэ зарлалай областной партийна организациин хүтэлбэрилхы органой бүридэлэй талаар дурадхалнуудые бэлдэхэ комиссие конференциин делегадууд байгуулба.

Областной партийна XXXV конференциин нэгэдэхи шата хүдэлмэриеэ дүүргэбэ. КПСС-эй Буряадай организациин областной XXXV конференциин хоёрдохи шата байгша оной хоердохи хахадта үнгэргэгдэхэ юм.

БУРЯАДАЙ ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИҺАА ҺУНГАГДАҺАН КПСС-эй XXVIII СЪЕЗДЫН ДЕЛЕГАДУУД

... Юрий Игнатьевич — КПСС-эй Хурамхаанай ... нэгэдэхи секретарь.

... Владимир Ва... — Улаан-Үдын авиа... үйлэдбэриин нэгэдэлэй ...

... Афанасий Бо... — республиканска ... түгэдэй лор от... даагша.

... Владимир Ро... — КПСС-эй обкомой эмхидхэлэй, партийна болон кадрнуудай хүдэлмэриин таһагые даагша.

5. **Кушкарев** Владимир Матвеевич — Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой электрогагнууршан.

6. **Маликников** Алексей Павлович — «Нижнеангарсктрансстрой» трестын 694-дэхи СМП-гэй начальник.

7. **Нуртыков** Владимир Фартович — Хяагтын районой Ехэ-Нугын совхозой директор.

8. **Потапов** Леонид Васильевич — КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь.

9. **Прокосов** Геннадий Игнатьевич — Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

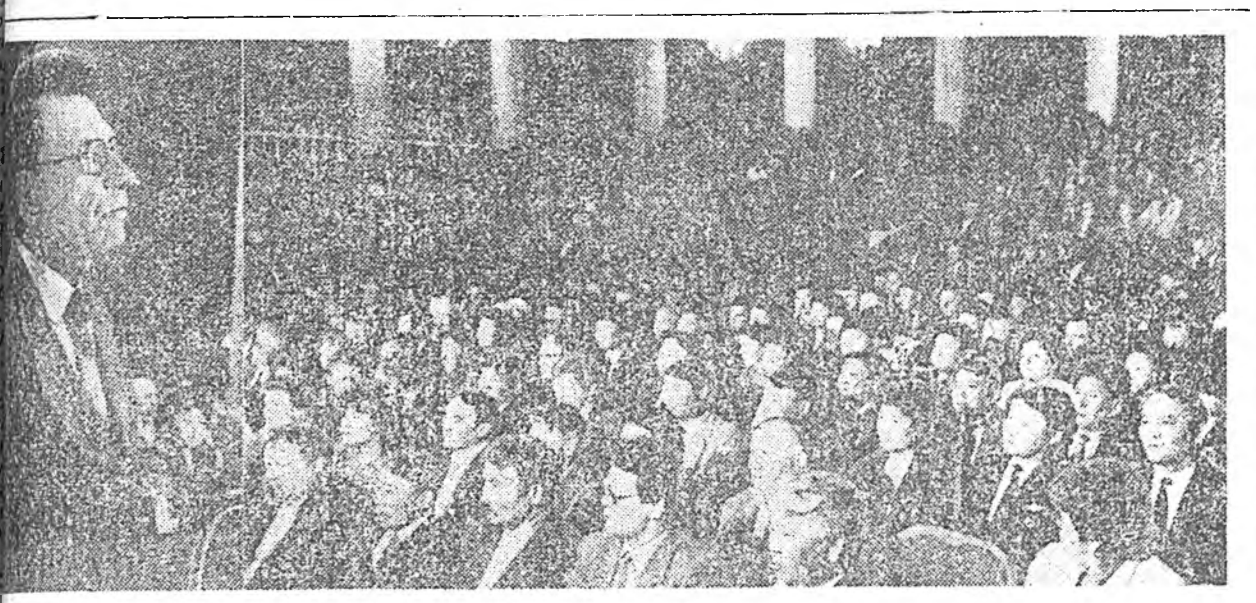
10. **Разуваев** Амос Климович — Бэшүүрэй совхозой директор.

11. **Саганов** Владимир Бизьяевич — Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ.

12. **Цыбикжапова** Лидия Даржаевна — Яруунын районой «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ.

13. **Чебатков** Николай Алексеевич — ВСЖД-гэй электрын элшэ хүсөөр хангалгын Мысовая дистанциин начальник.

14. **Кондратюк** Василий Федорович — Захааминай районой Холтоһоной уурхайн хүдэлмэришэн.

ДЭЭРЭ: КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь Л. В. Потапов үгэ хэлэнэ; Конференциин зал соо.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ҮДЭР ҮХЭНӨӨ ҮНДЭР ТАСАДА

ОРОЛДОЛГОНЬ ҮЭМЫ ХОСОРХОГҮЙ

...бэрэй «Родина» колхозой ... оройһон гурбадахи ... бригада гол ... урагшалнуу... мэргэжэлтэй ... эндэхи механизаторнууд 220 гектар саб... гектар олон жэлэй ногоо тариһан газар даажа абанхай. Энээнһээ гадна 700 шахуу гектарта сенаж болон силос болгохо ургамалнуудые таридаг газартай.

— Бидэ ажахы соогоо эгээн түрүүлэн, хабар эртэ сабшалан, тарялан дээрээ хүдэлжэ эхилээ һэмди. Тиигээшьегүйдэмнай аргагүй байгаа. Саһанай хайлажа захаламсаар һайрам тогтоохо, газартаа минеральна үтэгжүүлгэ тарааха хэрэгтэй байгаа ха юм,— гэжэ бригадирай туһалагша И. А. Иванов хэлэнэ.

Гол горхоной мүльһэнһөө һаламсаарнь уһа нубаг ханаабуудаар урадхуулжа, гурбан бүлүүр станци хүдэлгөөд, добо газарнуудта уһа тараагаа. Энэ үедэ луговодууд Катият Загидулин, Гаврил Петряков гэгшэд һубаг ханаабһаа уһа табижа, гол сабшалангаа ундалуулжа эхилээ юм. Тэдэнэр 80 гектар сабшалан, 70 гектарта олон жэлэй ногоо тариһан газарые нэгэ дахин һайсахан нэбтэртэр уһалба.

Энээнһээ гадна бригадын механизаторнууд зарим сабшалан дээрээ хүндэ борной шэрэжэ, хүрьһэнэй дээгүүрхиие зөөлэрүүлээ.

Бригадада диилэнхидээ дүршэл шадабари ехэтэй механизаторнууд хүдэлнэ. Жэшээнь, колхозой түрүүшын эхэнэр тракторист А. Ф. Варфоломеевагай жэшээгээр энэ мэргэжэл шэлэһэн, залуу эхэнэрнүүд Г. Н. Фёдорова, Б. М. Петракова, Г. Н. Иванова гэгшэд хүдэлнэ. Тиихэдэ газар уһалалгада механизаторнууд С. М. Фурсов, Р. С. Рахмадулин, А. Б. Кабаев гэгшэд шалгарна.

— Нёдондо сабшалангай гектар бүриһөө оройдоол 16 центнер үбһэ абаа һэмди. Сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ талаар энэ жэлдэ бүри ехэ хүдэлмэри хэгдээ гэжэ тоолонобди. Тиимэһээ гектарай 24 центнер үбһэн абтаха ёһотой гэжэ хараалһан байгаабди. Теэд энэ ган гасуурые хайшан гэхэб? Хэһэн ажалыемнай буруу һүргэжэ болохол байна,— гээд бригадирай туһалагша һанаата болонгёор хэлэнэ.

Тиибэ яабашье һаань, эндэхид найдамтай һайн ургаса абахаар бүхы шухала юумэ хэхэ гэжэ оролдоно.

В. ШИРДАРМАЕВ.

СССР-эй ПРЕЗИДЕНТ КАНАДАҺАА МОРДОБО

ОТТАВА. (ТАСС). Майн 30-най эртэ үглөөнһөө хойшо Канадын ниислэл хотын олон хүн зон СССР-эй Президент М. С. Горбачевые амаршалхаяа городой түбтэ сугларһан байгаа. Харгын захаар сугларһан олон хүн зоной амаршалгаяа мэдүүлжэ байхадань, хойно хойноһоо һубарилдаһан автомашинанууд мүнхэлэлгын газарта хүрэжэ ерэнэ. Канадын Премьер-Министр Б. Малруни, ветерануудай хэрэгүүдэй талаар министр Дж. Мерритью болон тэдэнэй һамгад эндэ М. С. Горбачёвые, Р. М. Горбачёвае амаршалан угтаба.

Мүнхэлэлгын газарай бороб-тор ханада он жэлнүүд һиилэгдэнхэй: 1939—1945. Эдэ он жэлнүүд Советскэ Союзай болон Канадын арадуудай дурасхаалда үлэнхэй юм. Дэлхэйн хоёрдохи дайн олон миллион совет хүнүүдэй ами наһа таһалһан байгаа. Тэрэ хүшэр хүндэ сагта манай ороной союзнигууд байһан канадынхид дайнай гал дүлэн соогуур хосорһон байгаа.

Албанай хэрэгээр ерэлгын һүүлшын хэдэхэн часай турша соо шухала уулзалганууд болобо. Автомашинанууд парламент тээшэ шэглэн ошоно. Уулзалгануудай гол үйлэ хэрэг эндэ болоо. Советскэ Союзай болон Канадын хүтэлбэрилэгшэд хоёр часһаа дээшэ саг соо хөөрэлдэһэн байгаа.

Хөөрэлдөөнүүдэй дүүрэһэнэй һүүлээр корреспондентнүүд хүтэлбэрилэгшэдые дахинаа тойрошобо. Ашатай туһатай, шухала удха шанартай хөөрэлдөөн болоо гэжэ тэдэнэр хоюулаа тэмдэглээ.

Совет хүтэлбэрилэгшэ олоной дура татаба гэжэ Канадын хэблэл бэшэнэ. «Оттава ситизен» газетэ урда тээнь совет айлшанай город соогуур ябажа, хүнүүдтэй хөөрэлдэһэн тухай тоосоое «Горбачёв оттавынхидай дура татаба» гэһэн гаршаг доро толилбо.

Канадын хүтэлбэрилэгшэдтэй тогтооһон харилсаамнай ехэ удха шанартай байна гэжэ совет хүтэлбэрилэгшэ Апленд авиабаза дээрэһээ ниидэхын гэхэ урда тээ үнгэргэһэн пресс-конференци дээрэ тэмдэглээ. Бидэ манай хөөрэлдөөе гүнзэгырүүлжэ шадахабди, манай харилсаан улам бэхижэжэ, этигэл найдалтай боложо байна. Энэнь али бүхы асуудалнуудые нюуса бэшээр, үнэн сэхэ руунь, гүнзэгыгөөр зүбшэн хэлсэхэ арга олгохо юм гэжэ һананаб гээд тэрэ мэдүүлээ. Бидэ хүршэнэрбди. Хүршэнэр ходоодоо зэргэ байха, харилсаха ёһотой.

Пресс-конференциин дүүрэмсээр, үдэшэлгын баяр ёһолол болобо. Президентын һуужа ябаһан самолёт үдэшын хүхэ номин огторгой өөдэ дэгдэжэ, Вашингтон тээшэ шэглэбэ.

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Америкын Холбоото Штадуудай ниислэл хото майн 31-дэ эндэ албанай хэрэгээр ерэһэн СССР-эй Президент М. С. Горбачёвые хүндэмүүшэ халуунаар угтаа.

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси

ХУУЛИ ЁҺОНУУДЫЕ ЗОХЁОГШОДТО ЗОРЮУЛАГДАҺАН ХУУЛИ

Түрүүлэгшээр һуугша **А. И. Лукьянов** СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай майн 31-нэй хамтын заседаниие нээхэдээ, урда тээхэнэнь болоһон газарай хүдэлэлгын хойшолонгууд тухай депутадуудта мэдээсэбэ. Кишинёвто 6 балл хүсэтэйгөөр газар хүдэлөө. Мүнөө һүни 4 час 10 минутада 4,5 балл хүсэтэйгөөр мүн лэ газар дорьбобо.

Городто, оршон тойрондо, бүхы Молдавида ехэ һандарал һүйдхэлнүүд болоогүй. Республикын ниислэл хотын хуушанай түхэлэй байшан гэрнүүдэй 800 шахуу квартираһаа хүнүүдые ондоо тээшэнь нүүлгэхэ хэрэгтэй болохол ха. Хэдэн хүүгэдэй саадууд, кинотеатр хаагдаа. Кишинёвой бүхы транспорт, предприятинууд, Молдавиин бүхы нютагуудай предприятинууд хүдэлнэ. Электрын элшэ хүсөөр хангалгын объектнүүд гэмтээгдээгүй, һайнаар хүдэлнэ.

Газарай хүдэлэлгын хойшолонгуудые элирүүлхэ, туһаламжа үзүүлхэ республиканска комисси байгуулагдаа.

Удаань депутадууд зүблэхэ зүйлөөр хүдэлмэреэ захалжа, «СССР-эй Арадай депутадай статус тухай» Хуулиин проект зүбшэн хэлсэбэ.

Арадай һунгамалнууд энэ Хуулиие баталан абахые ехэтэ хүсэнэ. Эгээл тиимэһээ эдэ үдэрнүүдтэ эршэмтэйгээр хүдэлһэн байгаабди гэжэ комитедэй түрүүлэгшэ **Н. Д. Пивоваров** мэдээсээ. Проектын элдэб статьянуудаар депутадуудһаа хорёод шэнэ дурадхал оробо. Хүдэлмэриин бүлэгэй тобшололтой тэрэ сессидэ хабаадагшадые танилсуулаа.

Энээнэй һүүлээр тус Хуулиин статья статьягаарнь дуугаа үгэлгэ һэргээгдэбэ. Дуугаа үгэлгэ яһала һайнаар үнгэрөө, энэнь документын түгэс һайнаар бэлдэгдэһые элирхэйлэн гэршэлнэ.

Депутадай ойроо хүртэшэгүй байлгада хабаатай асуудалнуудаар элдэб һанамжанууд хэлэгдээ. СССР-эй Верховно Соведэй зүбшөөлгүйгөөр тэрэ уголовно харюусалгада хабаадуулагдаха, барижа хаагдаха гү, али захиргаанай гэм зэмэ тохолгын хэмжээнүүдтэ хабаадуулагдаха ёһогүй.

Депутадууд **А. М. Яковлев**, **В. Д. Юдин**, **Н. А. Костишин** болон бусад һанамжануудаа хэлэһэн байгаа. Заседаниин түгэсхэлдэ депутадууд Хуулиин проектын һүүлшын статьяда хүрэбэ. Тиигэжэ «СССР-эй Арадай депутадай статус тухай» Хуулиие хүсэндэнь оруулха тухай тогтоол мүн лэ баталагдан абтаһан байгаа.

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси хүдэлмэреэ июниин 1-дэ үргэлжэлүүлээ.

(ТАСС).

РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съезд

ХЭДЫЕНЬ ШЭЛЭХЭ ГЭЭШЭБ?

Россиин Федерациин Арадай депутадуудай нэгэдэхи съезд хүдэлмэреэ майн 31-дэ Кремлиин Ехэ ордон соо үргэлжэлүүлбэ. Депутадай бүхы бүлэгүүдэй болон национально-территориальна эмхидэлнүүдэй (бүхыдөө 200 шахуу хүн) түлөөлэгшэдтэй зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүд урда тээнь болоһон байгаа. Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшын ба гурбан орлогшонорой кандидатуранууд тушаа дурадхалнуудые зүбшэлэлгын комисси бэлдэбэ. Зүгөөр республикын Үндэһэн Хуулияар Түрүүлэгшын оройдоол нэгэ орлогшын хараалагдаһан хадань, РСФСР-эй Конституцида хубилалтануудые оруулхаар дурадхагдаа.

Энэ ушар, мүн РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын урда тээнь хэһэн пресс-конференци һанамжануудаа халан абалсалгада өөрын онсо шэнжэ олгоо һэн. Түрүүлэн Хабаровска хизаарһаа ерэһэн депутат **И. В. Галушкодо** үгэ үгтэбэ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ болон хилын саана ошоод байһан ороной Президентын мэдүүлгэнүүдые халан абалсаһанһаа уламжалан, тохёолдоһон сошордуу байдал, мүн съезд дээрэ, зүбшэлэлгын комиссиин хүдэлмэридэ ушаржа байһан зарим зүйлнүүд үгэ хэлэхыемни намайе баадхаба гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Юрэдөө, «демократическа Росси» гэдэг бүлэглэл Б. Н. Ельцинийе засагта оруулаа, энэнь тус бүлэгэй депутадуудта ямар бэ даа онсо булюу байдал олгохо юм ха гэһэн һанал бодолдо депутадуудай зарим хубинь анхаралаа хандуулна гэжэ тэрэ онсолон зааба. Минии һанахада, иимэ мэдүүлгэнүүд хүнүүдэй һанаа зобооно, үгэсэ ойлгосожо байһан ушарта этигэл найдалые буруу һүргэнэ. Үгэ хэлэгшын һанамжын ёһоор, энэ алдуутай бодомжо буруу тобшололнуудта хүргэхэ байна. Депутадуудай 50 гаран процентнь, тэрэ тоодо коммунистнууд, аграрнигууд, дулдыданги бэшэ депутадууд, бусад бүлэгүүдэй түлөөлэгшэд Борис Николаевичай түлөө дуугаа үгөө гэжэ депутат тэмдэглээ.

Республикын, манай һунгагшадай аша туһада шэглүүлжэ, Б. Н. Ельцинэй гаргаһан хүсэлэл оролдолгонуудые олохон депутадууд, тэрэ тоодо бишье бүтэмжэтэй һайнаар дэмжэхээр бэлэмби гэжэ үгэ хэлэгшэ үргэлжэлүүлбэ. Зүбшэлэлгын комиссиин заседани дээрэ РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ республикын шухала тушаалнуудта кандидатурануудые бэдэрхэ, эгээл таарамжатай хүнүүдыень шэлэхэ, тааруулан табиха талаар ехэ оролдолго гаргажа байһанаа харуулаа. Гэбэшье ондоо юумэн дурыем гутааба: Түрүүлэгшэ РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумые өөрынгөө бүлэг туһалагшадаар һэлгэхэ һэдэлгэ гаргаа гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Верховно Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонорой тоое олошоруулгые буруушаангүй, депутат РСФСР-эй Конституцида заһабари оруулалгые дэмжэхые уряалһан байгаа. Тиихэдээ РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумые усадхалгые ори таһа арсаба.

Минии һанахада, тон шухала асуудалнуудаар Верховно Соведтэ, съезд дээрэ, харин зарим асуудалнуудаар республикын бүхы хүн зоной зүгһөө һайшаагдажа, дэмжэлгэ абангүй, РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ республикаяа хүтэлхэ хараа шугамые соносхохо, үлүү булуу мэдүүлгэнүүдые хэхэ ёһогүй гэжэ Хабаровска хизаарай түлөөлэгшэ саашадаа хэлэбэ. Тиихэдээ депутат урда тээнь үнгэргэгдэһэн пресс-конференци тушаа хэлэһэн байгаа. Съездын баталан абаха ёһотой асуудалнуудаар тэрэнэй үедэ олон тоото мэдүүлгэнүүд хэгдээ. Энээн дээрэһээ Түрүүлэгшэ яаралтайгаар үгэ хэлэхэ, тобшололнуудые хэхэ ёһогүй.

«Демократическа Росси» гэжэ бүлэглэл Б. Н. Ельцинийе арадай һунгамалнуудай энэ бүлэгэй жаяг журамда гү, али доторой шиидхэбэринүүдтэ мэдэлдэнь ороһон ямар бэ даа барянда абтаһан хүн бэшэ гээшэ гэжэ тоолоно гээд депутат **Е. А. Амбарцумов** хөөрэлдөөе үргэлжэлүүлхэдээ тэмдэглээ. Тэрэ — Россиин толгойлогшо «демократическа Россин» списогүүдээр һунгагдаһан депутадуудаар дурадхагдаһан, дэмжэгдэһэн байгаа. Зүгөөр тон шухала юумэниинь юуб гэбэл, Ельцинийе арад зон дурадхажа, дэмжэһэн байгаа гэжэ үгэ хэлэгшэ тоолоно.

«СССР-эй Президенттэй тэрэнэй харилсаанууд тухай асуудалда депутат тогтоходоо, иигэжэ хэлэбэ: Ельцин республикануудай эрхэнүүдые, дулдыданги бэшэ байдалые үргэдхэһэнэй ашаар хүсэн түгэс Союзые сахихые оролдоно. Михаил Сергеевич сэсэн ябадал гаргажа, Борис Николаевичтай үгэеэ ойлгосожо шадаха ааб за гэжэ найдажа байһанаа мэдүүлээ.

Эдэ бүхы дурадхалнуудта **Б. Н. Ельцин** харюусахадаа, энэ темые зүбшэн хэлсэһэнэй үлүү гэжэ дурадхаба. «Демократическа Росси» тушаа хэлэхэ болоо һаа, хэрбээ Түрүүлэгшээр гү, али Президентээр һунгагдаад байбал, ямар нэгэн бүлэгүүдэй гү, али партинуудай, ниитын эмхинүүдэй бэшэ, харин Россиин Федерациин бүхы арад зоной аша туһые хамгаалхын тула партиин гү, али бусад ниитын эмхиин гэшүүн байлгаяа саг зуураар зогсоохо ёһотойб гэжэ программа соогоо мэдүүлээ һэм. Энэ юун гэһэн удхатайб гэхэдэ, би «демократическа Росси» бүлэгэй гэшүүн бэшэб гэһэн болоно. Тиимэһээ тэрэнэй барянда абтагша болохогүй байһамни элитэ.

Верховно Соведэй Президиум тухай асуудалаар хэгдэһэн мэдүүлгэнүүд тушаа тогтоходоо, Конституцяар хараалагдаһан бүридэлтэй Президиум хэрэгтэй гү, али түрүүлэгшын дэргэдэ федерациин тиимэ соведые байгуулха тухай бодолтой гү гэжэ һанаашалһан дээрэһээ энэ асуудал табиһан байгааб. Бүхы федерацинуудай түлөөлэгшэд тэрэнэй бүридэлдэ орохо ёһотой. Ороной Президенттэй харилсаанууд тухайдаа хэлэхэдээ, харилсаа холбооной бүтэмжэтэй һайн үндэһэ һууритай байха ёһотой гэжэ Б. Н. Ельцин хэлээ. Президентын ерэхэдэ, бидэнэй хоорондо зохихо хөөрэлдөөн болохо байха гэжэ һананаб. Олохон асуудалнуудые шиидхэхэ аабзабди. Россиин дулдыданги бэшэ байдалда, асуудалнуудта хохидол ушаруулагдаха ёһогүй.

Удаань съездын хүдэлмэри зүблэхэ зүйлөөр үргэлжэлүүлэгдээ. Республикын Конституцида зохихо хубилалта оруулхые депутадуудай олонхид дэмжэбэ.

Зүбшэлэлгын комиссиин үмэнэһөө түрүүлэгшээр һуугша КПСС-эй ЦК-гай таһагай секторые даагша **Р. Г. Абдулатиповые**, Башкирай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, «Башагропромсоюзай» түрүүлэгшэ **И. А. Габитовые**, Татарай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ **Р. С. Мухамадиевые**, Хакасай Хэлэ бэшэгэй, литературын ба түүхын эрдэм-шэнжэлэлгын институдай ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ **В. Н. Штыгашевые** РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшын тушаалда кандидадуудаар нэрлэбэ.

Тэдэнэр өөһэдынгөө программануудтайгаар үгэ хэлэһэн байгаа. Республикын Верховно Соведэй хүдэлмэриин хэдэн гол шэглэлнүүдые тусгаарлахые тэдэнэр дурадхаа. Тусхайлбал, хуули ёһото гүрэниие байгуулха, нацинууд хоорондын харилсаануудые хүгжөөхэ, Россиин Федерациин дулдыданги бэшэ байдалда бүхы эрхэ байдал байгуулха, экономическа аша үрэ ехэтэй политика бэелүүлхэ, ниитын бүхы хүсэнүүдтэй бүтэмжэтэй һайн хөөрэлдөөнүүдые хэхэ.

Мүнөө үеын байдалай асуудалнууд тушаа өөрынгөө хараа бодолые найруулан тодорхойлхо зуураа, И. А. Габитов өөрынгөө кандидатурые болюулба.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонорой тушаалнуудта түрүүлэгшээр һуугшын дурадхаһан кандидатурануудые—врачнуудай мэргэжэл дээшэлүүлхэ гүрэнэй институдай кафедрые даагша **Б. А. Денисенкын** (Кемеровскэ область), «Марс» гэжэ эрдэмшэнжэлэлгын институдай юрист **В. А. Домнинагай** (Ульяновск), Түсэблэлгын талаар СССР-эй гүрэнэй комитедэй дэргэдэхи эрдэм-шэнжэлэлгын экономическа институдай таһагые даагша **Т. И. Корягинагай** (Москва) кандидатурануудые съезд зүбшэн хэлсэжэ захалһан байгаа. Имагтал «демократическа Россин» тала баригшад дурадхагдаһан списогтэ оруулагдаа гэжэ зарим үгэ хэлэгшэд тоолоод, Примориин байгаалиие сахин хамгаалгын районууд хоорондын прокуратурын прокурор **С. П. Горячевае**, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо **Т. Г. Ивановае**, Челябинска областной Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ **Б. М. Исаевые** мүн лэ оруулхые дурадхаба. Зүгөөр съезд тэдэниие дэмжээгүй.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонорой үлөөшэ хоёр тушаалда Челябинска областной Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ **Б. М. Исаевай**, Кабардино-Балкарай университедэй кафедрые даагша **А. К. Микитаевай**, КПСС-эй Ханты-Мансиин окружкомой нэгэдэхи секретарь **В. А. Чуриловай**, профсоюзуудай Хойто-Осетиин областной соведэй түрүүлэгшэ **К. М. Досовой**, Москвагай университедэй лабораториие даагша **С. М. Шахрайн**, Ленинградай областной Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ **Ю. Ф. Яровайн** кандидатуранууд дурадхагдаһан байгаа.

Үдэшын заседани дээрэ республикын Верховно Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшын болон орлогшонорой һунгалта үнгэргэгдөө. Съезд дээрэ дурсагдаһан 13 кандидатура бюллетеньнүүдтэ оруулагдаба гэжэ съездын тоололгын комиссиин түрүүлэгшэ **Ю. С. Сидоренко** соносхоо. Депутадууд нюусаар дуугаа үгэлгын үнгэргэгдэхэ Кремлиин Ехэ ордонгой Георгиевско зал руу оробо.

Съезд хүдэлмэреэ июниин 1-дэ үргэлжэлүүлээ.

(ТАСС).

Ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримаар

АРЕНДНЭ ХАРИЛСААНУУДЫЕ НАРИЖУУЛХА

КПСС-эй ЦК-гай мартын (1989 он) Пленум дээрэ олонхи ажахынуудые арендэдэ оруулхада болохо гэжэ тэмдэглэгдэһэн байдаг. Гол шухалань гэхэдэ, арендэдэ ороһон ажахынуудта нилээд хубилалтанууд болодог гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Ажалай бүтээсэ эрид дээшэлжэ, үйлэдбэрилһэн продукциин өөрынь үнэ сэн горитойгоор доошолно.

Манай республикын хүдөөгэй ажалшад арендэ харилсаануудта ехэ анхарал хандуулдаг болоо гэжэ сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэхэ байнабди. 1990 оной январиин 1-нэй байдалаар, арендэдэ ороһон 6375 бригада бии байба. Тэрэ тоодо 5710 бригада гэхэ гү, али 89 процентнь ажахын тоосоондо ороод байгаа. Тиихэдэ 1347 арендэ коллектив тоологдоно.

Арендэ бригадануудта хүдөө ажахын ехэ талмай, олон мал, оньһон техникэ үгтэнэ. Тэдэнэр гектар талмайн ашаг үрые, үхэр малай ашаг шэмые дээшэлүүлжэ шадана. Жэшээлхэдэ, «Октябрьский» совхозой 4 механизатор хартаабха болон корнеплодуудые ургуулхын тула 50 гектар газар даажа абаһан юм. Тус бригада гектар бүриһөө 250 центнер хартаабха, 500 центнер корнеплодуудые хуряажа абаһан байна. Арендэ бригадын гэшүүн бүхэн ажалайнгаа дүнгүүдые гаргахадаа, 24 мянган түхэриг салин хүлһэ абаа. Тиихэдэ 38.125 түхэриг мүнгэ нөөсэлэлгын жасада оруулһан байна.

Бэшүүрэй совхозой «Победа» колхозой арендэ бригаданууд сагай уларилай муу байбашье, 1988 ондо гектар бүриһөө 18 центнер орооһо хуряажа абаа. Баргажанай совхозой И. А. Зверьковой ударидадаг 3 хүнһөө бүридэһэн арендэ бригада 470 гектар таряалан даажа абаһан байгаа. Арендаторнууд 7800 центнер орооһо хуряаха түсэбтэй байһанаа, 10 мянган центнер орооһо ургуулжа абаа. Имэрхүү жэшээнүүд үшөө олдохо юм.

Арендэ харилсаануудые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэй. 1989 оной апрелиин 7-до СССР-эй Верховно Соведэй Президиум «СССР-тэхи арендэ ба арендэ харилсаанууд тухай» Указ баталан абаа. Тус Указай үндэһөөр СССР-эй Министрнүүдэй Совет СССР-тэхи арендэ харилсаанууд тухай Дүрим баталһан юм. Эдэ документнүүд ажахы эрхилэлгэдэ, арендэ харилсаануудые саашадань хүгжөөлгэдэ, арендэ коллективүүдэй ажал ябуулгые һайжаруулгада ехэ удха шанартай байгаа. СССР-эй Верховно Соведэй хоёрдохи сесси дээрэ Арендэ тухай Хуули 1989 оной ноябриин 23-да баталагдан абтаһан юм.

Арендэ харилсаанууд тухай нэгэ статья соо дүүрэнээр бэшэхын аргагүй гэхэ байнаб. Гэбэшье ажахынууд доторхи арендэ бригаданууд тухай ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха хэрэгтэй гэжэ тоолонобди. Нэн түрүүн арендэ, арендын хэлсээн гээшэ юун бэ?

Арендэ—экономическа категори гээшэ. Арендэ үгэгшэ арендэ абагша хоёрой хоорондо арендын хэлсээн баталагдадаг юм.

Арендын хэлсээнэй ёһоор, газар, байгаалиин нөөсэнүүдые, предприяти, комплекснуудые болон бусад зөөри өөртөө даажа абаад, продукци үйлэдбэрилдэг арга мүн. Арендые заримдаа худалдан абагша наймаалагша хоёрой хэрэг гэжэ ойлгодог ушар бии. Арендын хэлсээнэй ёһоор юумэ арендэдэ абагшадта үгэхэдэ, тэрэ үгэһэн юумэнэйнь арендаторай зөөри болодоггүй гэжэ онсолхо шухала. Арадай ажахын бүхы һалбаринуудта арендэ хэрэглэжэ болоно. Арендээр цехүүд, байранууд, түхеэрэлгэнүүд, транспорт, зэр зэмсэгүүд, бусад материальна зөөри үгтэжэ болохо байна.

Ямар нэгэ зөөриеэ арендээр үгэжэ болохо гээ һэмди. Гүрэнэй предприятинууд болон организацинууд өөрынгөө зөөрие хүнүүдтэ арендээр үгэжэ болодог юм.

Ажахынууд дотор арендэ подрядые хэрэглэхэ эрхые хэрэглэн, гүрэнэй, кооперативна предприятинууд, колхоз, совхозууд газараа арендэ коллективүүдтэ үгэжэ болохо байна. Бүхы эрхэтэд, тэрэ тоодо харин оронуудай эрхэтэд, арендатор болохо эрхэтэй. Арендэ тухай Хуулиин 7-дохи статья соо заагдаһанай ёһоор, арендэ хэлсээн гол документ болохо ёһотой. Энэ хэлсээн хоёр талын һайн дураар, адли эрхэтэйгээр үнгэргэгдэдэг байна. Хэрбээ Арендэ тухай Хуулиин гол түлэб арендын үндэһэ һуурие харуулдаг һаань, арендэ хэлсээн арендэ коллективэй гэшүүн бүхэнэй аша туһые, социальна байдалые хараада абадаг байна бшуу.

Ажахы бүхэндэ арендын гол ёһо гуримууд наринаар сахигдаха зэргэтэй. Ажалай түлбэри, ажахын тоосоон болон бусад зүйлнүүд хэлсээн соо тодорхойгоор заагдаһан байха зэргэтэй. Хэрбээ арендын харилсаануудые нарижуулха, хоёр талын харюусалга дээшэлүүлхэ гэбэл, арендэ хэлсээнэй үүргэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Олонхи ушарта тэдэ хэлсээнүүд сооонь хоёр талын абаһан уялганууд, тодорхой болзор, материальна урмашуулгын мүнгэн һан, продукциин шанар, арсалдаата асуудалнуудые шиидхэхэ арга зам тухай бэшэгдээгүй байдаг. Эдэл шалтагаануудһаа боложо, арендэ хэлсээнүүд хүсэд бэшэ болодог, тэрэнэй нүлөөн доошолдог, зарим ушарта арендэ коллективүүд хэлсээнүүдһээ арсадаг, удаань һалан һандардаг юм.

Имэ ушарнууд Тарбагатайн, Бэшүүрэй районуудта дайралдаһан байна. Заримдаа хэлсээнүүдые үсөөхэн хүнүүд баталаад, олондо мэдээсэдэггүй ябадал үзэгдэдэг. Ажалша коллективүүдэй эрхые үргэдхэһэн дээрэһээ тиимэ хэлсээнүүдэй проектнүүд отделениин, бригадын, фермын хамтын суглаанууд дээрэ харагдажа үзэгдэхэ ёһотой юм.

Арендэ хэлсээнүүд гол түлэб удаан болзороор (5 жэлһээ удаан болзорой байжа болохо) табигдадаг. Тиигэбэшье арендые хараада абажа, богони болзороор хэлсээнүүд баталагдажа болохо байна.

Арендэ тухай Хуулиин 13-дахи статья соо «арендэ хэлсээн хоёр талын үгэеэ ойлголсоһоной үндэһөөр хубилгагдажа, мүн болюулагдажа болохо юм» гээд бэшээтэй. Тиихэдэ Гүрэнэй арбитражай шиидхэбэреэр, мүн сүүдэй шиидхэбэреэр арендэ хэлсээн болюулагдажа болодог. Ажахы доторхи арендэ подряд арендэ коллектив ба колхоз, совхозуудай хоорондо үгэеэ ойлголсоһоной ашаар арендэ хэлсээн болюулагдажа болохо юм.

Ажахы доторой арендэ коллективүүд үйлэдбэриингөө программые өөһэдөө зохёожо, олзо оршоёо болон бусад гаргашануудаа бригада соогоо өөһэдөө хубааха зэргэтэй. Тиихэдэ продукци үйлэдбэрилхэдэ бригадын гэшүүдэй оруулһан хубита хараада абтаха ёһотой ааб даа. Гэхэтэй хамта, арендэ бригадануудай ажал ябуулгые хинаха ёһогүй юм гэжэ хэлэхын аргагүй. Арендэ бригадануудта туһалха, хинаха хүдэлмэри адли тэгшээр ябуулагдаха ёһотой.

Абаһан уялгануудаа дүүргэдэггүй гү, али муугаар дүүргэһэнэй түлөө арендаторнууд харюусалгатай гээд хэлсээн соо бэшэгдэһэн байха ёһотой. Арендэ коллективүүд хэлсээнүүдээ хазагайруулдаг, тэрэнһээ уламжалан, үйлэдбэриин даабаринуудай дүүргэгдэдэггүй ушарнууд дайралдана.

Арендаторнуудай хэлсээгээ дүүргэдэггүй байгаа һаань, тэдэнэй асарһан гарза хохидол яажа нэхэгдэхэ ёһотой юм гэһэн асуудал гарана. Мүнөө энэ асуудал Ажал тухай ССР Союзай, союзна республикануудай Хуулиин ёһоор шиидхэгдэдэг байха юм.

Арендатор ба арендэ үгэгшэд хоёр талаһаа харюусалгатай гээд Хуули соо хэлэгдэнэ. Арендаторнуудай бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха арга нүхэсэл олгогдохо ёһотой. Материалнууд, инструментнүүд, болон оньһон түхеэрэлгэнүүдээр арендаторнууд һайнаар хангагдаха зэргэтэй. Хэрбээ иимэрхүү эрхэ байдал колхоз, совхозуудай зүгһөө бии болгоогүй һаань, ажалай түлбэриин жаса бригададань үлэхэ ёһотой. Захиргаан өөрынгөө абаһан уялгануудые дүүргээгүй байбал, мүн лэ харюусалгада хабаадуулагдаха юм. Бригада өөрынгөө ээлжээндэ үйлэдбэриингөө даабарие дүүргээгүй байһанайнгаа түлөө харюусалгатай. Муу шанартай продукци гаргажа, предприятида гарза хохидол ушаруулһан арендэ бригада өөрынгөө хамтын мүнгэнһөө түлэхэ ёһотой.

Хамтаараа олоһон мүнгэеэ хубааха үедэ муу шанартай продукци үйлэдбэрилһэн хүнүүдэй абаха мүнгэн бага байжа болохо юм. Колхозой правлени болон арендэ бригаданууд продукци үйлэдбэрилгын түлөө хоёр талын харюусалгатай гэжэ хэлэгдэнэ. Хэрбээ арендатор даажа абаһан газараа муугаар хэрэглэһэн байбал, тэрэ участогайнгаа хэрэгтэй шанарыень һэргээжэ үгэхэ ёһотой гэжэ Арендэ тухай Хуули соо хэлэгдэдэг.

Тус Хуулиин 9-дэхи статья соо арендэдэ үгтэдэг зөөри тухай хэлэгдэнэ. Арендээр үгтэһэн газар, техникэ арендаторай өөрынь зөөри болохо ёһогүй гээд заагдана ха юм. Зүгөөр үйлэдбэрилһэн продукцинь арендаторнуудай мэдэлэй зөөри болодог гээшэ.

Гэхэтэй хамта арендатор үгтэһэн техникэ худалдажа абаха эрхэтэй гээд Хуулиин 10-дахи статья соо тодорхойлогдоно. Эндэ арендаторнууд—предприятинууд тухай хэлэгдэнэ гээшэ. Тэдэнэр бүхы юумыень, мүн зөөриин зарим хубиие худалдажа абаха аргатай байна. Тиихэдэ ССР Союзай болон зарим союзна республикануудай хуулинууд, арендаторнуудта үгтэһэн зөөрие худалдажа абаха хэрэгые хориһон байжа болохо юм.

Арендээр үгтэһэн юумые (зөөри) бултыень худалдажа абаһан арендэ бригада удаань коллективнэ предприяти, кооператив, акционернэ общество боложо болохо юм.

Арендэ харилсаанууд мүнөө һайнаар, нэгэ жэгдээр хүгжэжэ байна гэхын аргагүй. Олонхи ушарта захиран зонхилолгын хуушан онол аргаар үйлэдбэриин хэрэгүүдые хүтэлбэрилхэ һэдэлгэ гарагдана.

Арендэ тухай Хуули абтаа. Баталагдан абтаһан Хуулинуудай эрилтые дүүргэхэ шухала. Энээн тухай КПСС-эй ЦК-гай XXVIII съездын Платформо соошье хэлэгдэнэ.

Социализмын ба демократиин гол ёһо гуримууд экономическа реформын, хуули ёһо гаргалгын ашаар урагшатайгаар хүгжөөгдэхэ аргатай юм. Арендэ тухай Хуули энэ ехэ зорилго бэелүүлгэдэ нүлөөлнэ гээд тэмдэглэхэ ёһотойбди.

Ц. ДАГБАЦЫРЕНОВ,
Буряадай хүдөө ажахын институдай кафедрые даагша.
А. ИЛЬИН.
хүтэлбэрилгын ба совет байгуулалтын кафедрын профессорэй уялга дүүргэгшэ.

ШЭНЭ ЭРХ... БАЙДАЛ...

(«Политическэ хөөрэлдөө эрхилэгшэ» журналай һүүлэй номернууд...

шэнжэлэл, ерээдүйн түсэбүүд...

Хубилган шэнэдхэлгын ба олондо мэдээсэлгын үедэ арадуудай, тэрэ тоодо буряад арадай национальна ёһо заншалнуудые, хэлэ ба соёл һэргээн хүгжөөхэ талаар мүнөө хаа хаанагүй һайн оршон байдал тогтоогдожо байна. Энээнһээ уламжалан, байгша ондо түрэл арадайнгаа түүхэ, соёл һэргээхэ, буряад хэлэеэ шудалха, арадуудай хани барисаа бэхижүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан асуудалнуудаар журналаймнай тусхай номернууд хэблэгдэжэ эхилээ. Эндэ өөһэдынгөө хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй партийна хүдэлмэрилэгшэд, КПСС-эй гэшүүд, дайнай болон ажалай ветерануудые уншагшадые танилсуулха байха.

Манай журналай хуудаһануудта эрдэмтэд, уран зохёолшод, багшанар, түүхэшэд, этнографууд, искусствын түлөөлэгшэд һонин һонин материалнуудаар хөөрэлдөө эрхилнэ. Буряад хэлэ саашадань хүгжөөхэ тухай КПСС-эй Буряадай обкомой тогтоол бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ зорюулагдаһан статьянууд, хөөрэлдөөнүүд олоор толилогдохо. Жэшээлбэл, журналаймнай 3-дахи номерто «Буряад хэлэ заалгые һайжаруулха» гэһэн статья (гонорарыень Хүүгэдэй республиканска жасада автор дамжуулаа) республикын Арадай эрдэм һуралсалай министрэй орлогшо Е. Б. Раднаева дурадхажа, түрэл хэлэеэ гүнзэгыгөөр шудалха талаар ябуулагдаха хүдэлмэриин гол зорилгонуудые, шиидхэгдээгүй асуудалнуудые элирхэйлээ.

«Буряад хэлэ заалгые һайжаруулха талаар зарим тэды амжалтын туйлагдабашье, шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон. Буряад хүүгэдэй ябадаг саадуудта ба һургуулинуудта буряад хэлэнэй багшанар, хүмүүжүүлэгшэд дуталдана. Республикын һургуулинууд болон һуралсалай эмхинүүдэй материально-техническэ үндэһэ һуури тулюур байна. Буряад хэлэнэй кабинедүүдые түхеэрхэ, тиихэдэ музейнүүдые, хизаар ороноо шэнжэлэлгын булангуудые эмхидхэхэ тусхай байранууд дуталдана. Түрэлхи хэлэнэй хэшээл-наада эмхидхэхэ тусхай пособинууд хүртэнэгүй. Тэрэшэлэн эхин класс-суудта буряад литература, буряад хэлэ заалгын тусхай методико найруулагдаагүй байһаар. Мүн тиихэдэ залуушуулай, һургуулиин бага классуудай ба саадуудай үхибүүдэй уншаха буряад хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн номууд үсөөн»,— гэжэ автор тодорхойлно.

Түрэл хэлэн дээрэмнай гарадаг номууд үсөөн гэһэн һанамжыень журналаймнай удаадахи номерто («Политическэ хөөрэлдөө эрхилэгшэ» № 4, 1990 он) поэт, РСФСР-эй ба Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Ц. Ц. Дондогой дэмжэн, «Гарта хүлтөөрөө оролсоёл» гэһэн статья соогоо хүүгэдэй буряад литературын зохёолнууд үсөөн хэмжээгээр хэблэгдэнэ гэжэ тэмдэглээд зууршье «гадна манай республикада ажаһуудаг орһон, хамниган (эвенкнүүд) зоной эдир үетэнэй түрэлхи хэлэн дээрэ уншаха номууд үгы» гэжэ шүүмжэлэлһэн байха юм.

Тиихэдэ Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной дэргэдэхи хүүгэдэй литературын секциие хүтэлбэрилэгшэ, Буряадай АССР-эй арадай поэт Ц.-Д. Дондокова ехэ эдэбхитэйгээр республикын эдир бэшээшэдтэй ябуулагдадаг хүдэлмэридэ хабаадалсадаг юм. Илангаяа слёдто хабаадалсаһан хэдэн үеын һурагшадай бэшэһэн зүйлнүүдые суглуулһан аман зохёолой дээжэнүүдые согсолжо, ном бүридхэһэнэйнь һайшаалтай. «Тэрээхэн номыень «зөөри» болгожо хэблээд, гонорарыень В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Хүүгэдэй совет жасын Буряадай отделениин счёдто оруулха байгаа»,— гэжэ поэтосса дурадхана.

«Ном гаргаха «сааралһанайнгаа жасые ехэ болгохо хэрэгтэнь Буряадай номой хэблэлдэ КПСС-эй обком, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, тодорхой туһаламжа үзүүлхэ ёһотой»,— гэжэ автор мүн лэ һанамжална.

Тиихэдэ гансаараа үлэһэн, хүгшэржэ үтэлһэн, түшэхэ түрэлгүй болоһон наһатай хүнүүдтэ ажаһууха, амарха эрхэ байдал хангаһан Яруунын районой Эгэтэ тосхоной ажалай болон дайнай ветерануудай байшангые даагша Г. О. Доноковатай, тэндэ ажаһуугшадтай хэһэн хөөрэлдөөн энэл номерой хуудаһануудта үгтэнэ. «Элдэб хэрэгтэй гарахада, «Улаан Туяа» совхозоймнай директор Чимит Цыбикдоржиевич Банзатовта хандажа шиидхэдэгбди. Жэшээлбэл, хараа муутай болоһон хүгшөө Ирина Ивановна Куликовае совхозойнгоо машинаар Улаан-Үдэ асаржа, хотын эмшэдтэ дүтэ болгообди. Хүгшэрһэн хүндэ юун хэрэгтэйб даа? Һайн, даруу хандалга, зөөлэн унтари, зо...

хид эдэзн, дулаан ... рэгтэй. Тиихэдэ ... рэл зонойнь һайн ... лаан үгэнүүд байһан ... тэй бшуу,— гэжэ Г. О. ...кова хөөрэнэ.

Байгша ондо «Нюуса ...» гэжэ монгол арадай ... шагта зохёолой ... 750 жэлэй ой гүйсэб... яр баясхаланта ой ... түүхэтэ энэ зохёолоор ... Үдэдэ үнгэргэгдэһэн ... дай конференциһээ ... нүүдтэй, тиихэдэ «Нюуса ... шоһоо» хуряангы ... эт, СССР-эй Уран зохёол... холбооной гэшүүн Г. Ц. ... былов (журналаймнай ... хи номерой хуудаһан... шагшадые танилсуул... балшар наһанһаа ... «нюдэндөө галтай, ... гэрэлтэй» байһан Тэмүү... хай, эдир наһанайнь ... хэр болоһон Боорчи... һэг олондо һонирхо... ха гэжэ һанагдана.

Тиихэдэ Агуухэ Илалтын ... жэлэй ойдо зорюул... «Эсэгынгээ нэрэ ... гэжэ энэл номерой ... дайнай болон ажалай ... О. Ж. Жамьянов, ... шалхы ород нүхэр ... зин тухай хэлэгдэнэ ... дүлэтэ жэлнүүд соо, ... найрамдалта ... барисаагаа улам ... фронтын нүхэдэй ... гэр бүлэ, ажабай... хөөрэһэн статья, ... гэршэ бэшэгүүд ... үдэрнүүдые һэргээн ...

Мүнөө үеын национ... рилдөөнэй, зарим ... дэг элдэб ... үедэ хани барисаа... хан бэхижүүлхэ... үхибүүдэйнь нангин ... гынь хэлэһэн захя ... бодото бэелэл боло... автор тобшолно.

Тиихэдэ энэ номерой ... һануудта «Манай сло... һэн шэнэ гаршаг ... удхатай, мүнөө үе... ород үгэнүүд оршуул... лилогдоо. Буряад ... багшанарта, түрэлхи... жэ эхилһэн эдир үет... торнүүдтэ эдэ оршуул... туһатай байха.

Саашадаашье буряад ... дайнгаа литература... дээжые, угай бэшэг... национальна ёһо ... аман зохёолой эрхим... нүүдые толилхоор ... на. «Нюуса тобшо...» хын эрдэмэй доктор ... Чимитдоржиев удкал... хэ юм. Тиихэдэ хэлэ... эрдэмэй кандидадууд ... Туденов, Б. Д. Базар... Жаргалов болон бус... элдэб һонин һонин ... даар статьянуудые ... сэбтэй.

Буряад хэлэн дээрэ ... дадаг лекционно хүд... хай «Знание» бүлгэм... публиканска отделени... лэгшын орлогшо А. С. ... нозатай хэһэн хөөрэлд... яар гараха юм. Тэрэ... ряад хэлэ хүгжөөлг... хэгдээгүй асуудалну... хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй ... Л. Д. Шагдаров ... ха.

Республикын комсо... дай холбооной 50 жэлэй ... зорюулагдаһан ... фольклорой Улаас... һайндэрэй, мүн буряад ... рэгүүдэй материал... ерээдүйдэ толилхобди ... хизаарайнгаа гайхамшаг... лэ хэрэгүүд, баримт... хай, элдэб үндэһэ ... гарбал, национальна ... тухай материалнууд ... дые һонирхуулха байх...

Республикын арадай ... да национальна ... коммунистнуудай оруул... һан хубита тухай, ... тоо, баримтануудта ... лаймнай хуудаһануудта ... саха байхат. Тэрэшэлэн ... оюун бодолой угай ... мүнөө үеын хүнүүдтэ ... ха, хубилган шэнэдхэл... граммые бэелүүлгэдэ ... хэлэй зохид таарун ... хөохо, республикын ... шадай патриотическа ... национальна хүмүүжүүл... хижүүлхэ хэрэгтэ ... оруулха гэжэ манай ... редакциин оролдо... нинь дамжаггүй.

Ород хэблэлһээ ... ондоо боложо, түс... нуудые гаргадаг ... налдамнай захил ... дые энэ жэлэй хоёрдо... та, мүн ерээдүйдэ ... ень гүйнэбди. Журнал... индекс: 73884, захилга... соо — 1 түх. 44 мүн... жэл соо — 72 мүн.

Эрдэмтэдтэ, багшанарта ... луушуулда, лекторнуудта ... рагшадта, агитатор ... пагандистнуудта ... аша туһатай ... журналдамнай гараа ... гэжэ найдуулан, ... бү мартагты гэжэ ... һануулха хүсэлтэйбди.

«Политическэ хөөрэлдөө эрхилэгшэ» журн... редакци...

һаалишадай мүрысөөндэ—үргэн дэлисэ

ҺҮН БУЛАГ ХЭР БУРЬЯЛНАБ?

Олон зуугаад, мянгаад малшад, һаалишадай үдэр бүриин оролдосото ажалай ашаар һүүлэй жэлнүүдтэ республика соо һү һаали яһала дээшэлүүлэгдэжэ байна. Тиин сагаан эдеэнэй зүйлнүүдээр хүн зониие хангалгашье зарим тэды һайжаруулагдаа.

Кабанскын районой һаалишад энээндэ горитойхон хубита оруулна гэжэ хэлэхэдэ алдуугүй. Жэшээнь, нёдондо республика соо бүхыдөө 17 ажахын, 42 фермын, 478 һаалишадай үнеэн бүриһөө 3000 килограммһаа дээшэ һү һаагаа һаань, Кабанскын районой 4 ажахы, 11 фермэ, 103 һаалишад иимэ хэмжээндэ хүрэһэн байна. Хэмжээнэйнгээ талаар эндэхи ажахынууд бултанһаа ехэ һү үйлэдбэрилнэ. Тусхайлбал, үнгэрһэн жэлдэ эндэхи ажахынууд бүхыдөө 209.6 мянга гаран центнер һү абаа гэхэ гү, али республикын бүхы 20 райондо абтаһан һүнэй 10 процентые үгөө бшуу.

Хэды тиигэбэшье сагаан эдеэ улам бүри ехээр абаха арга боломжоёо үшөөл хүсэд хэрэглэжэ шаданагүйбди гэжэ эндэхид һайн ойлгоно.

Тээсгэн эндэ һү һаалиин асуудалаар болоһон зүблөөн дээрэ түрүү ажахы, фермэнүүдэй, һаалишадай амжалта, туйлалтанууд тухай дэлгэрэнгы тэгтожо хэлэхынгээ хажуугаар, элидхэлшэ—районой АПО-гой түрүүлэгшэ В. И. Костриков энэ һалбарида бии байһан дутуу дунданууд, шиидхэгдээгүй асуудалнууд тушаа ехэ анхарал хандуулаа.

Энэньшье гайхалгүй. Үнгэрһэн жэлдэ эндэхи олохон һаалишадай, түрүү коллективүүдэй үнэн шударгыгаар хүдэлжэ, үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаашье һаань, 1988 онойхитой сасуулхада район соо үнеэн бүриин һү һаам 74 килограммаар доошолоо. Урданһаа суутай солотой байһан Байгалай ОПХ-гай, Хандалын совхозой һү һаалиин зарим фермэнүүд үйлэдбэриингөө үрэ дүнгүүдые доошолуулаа.

Нэгэл жэшээ дурдая. Хандалын совхозой Фофоновско фермын түрүү һаалишан Л. А. Изюрьевагай нёдондо үнеэн бүриһөө 4862 килограмм һү һаажа, бүхы фермынь гурба мянган килограммай хэмжээ холо үлүүлээд байхадань, ажахын бусад фермэнүүд, зарим һаалишад тэдээнһээ 800—1000 килограммаар бага һү һааһан байха юм.

Нёдондо Байгалай ОПХ-гай Закалтусай ф... һаалишад Р. В. Александрова, П. Н. Коренева, Л. И. Никонова гэгшэдэй үнеэн бүриһөө 4000 килограммһаа дээшэ һү һаахадань, бэшэ нүхэдынь тэдээнһээ холо гээгдээ. Хоёр жэлэй саада тээ энэ фермынхид бүхы коллективээрээ дүрбэ мянганай хилэ дабахаар дүтэлөөд байһан юм. Теэд һүүлэй үедэ эндэхид туйлаһанаа зарим тэды алдажа байна.

— Иимэрхүү жэшээнүүд юу харуулнаб гэхэдэ, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэ гэжэ оролдоногүйбди. Хэрбээ суута һаалишад Любовь Андреевна Изюрьева, мүн Кабанскын шубуунай фабрикын бэрхэ һаалишан, Ленинэй болон Ажалай Улаан Тугай ордено Евгения Петровна Перевозникова гэгшэдэй баян дүй дүршэл, мэргэжэл шадабариие дэлгэрүүлхэ һургуули бии болгоо һаамнай, хэды ехэ ашаг үрэтэй байха бэлэйб. Теэд һүүлэй үедэ ажахынуудай партийна, профкомой, комсомолой организацинууд һаалишад, малшадай дунда социалис мүрысөөшье эмхидхэхэеэ залхуурдаг, энээниие ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд ябуулха ёһотой гэжэ бэеһээ саашань болгохые һэдэдэг болонхой.

Тэрэшэлэн гээгдэжэ ябаһан фермэнүүдые урагшань татаха, туһалха зорилготойгоор коллективүүд хоорондоо ябажа, бэе бэеэ шалгадаг, дутуу дунданууда элирүүлдэг, хараһан һайн һайн юумэнүүдые өөһэдтөө хэрэглэхые оролдодог ёһо заншалшье тоогдохоёо болишоо. Мүн түрүүшүүлые хүндэлдэг, урмашуулдаг элдэб зохид онол арганууд мартагдажа байна,— гэжэ энэ зүблөөндэ байлсаһан «Байкальские огни» газетын хүдөө ажахын таһагые даагша А. А. Халтуев хэлээ һэн.

Тэрэнь зүйтэйл хаш. КПСС-эй райкомой хүтэлбэрилгэ доро АПО-гой, ажахынуудай мэргэжэлтэд, партийна, профсоюзай, комсомолой организацинууд, районой газетын редакци урдань хамтын хүсөөр энэ талаар ехэхэн хүдэлмэри хэдэг байгаа. Харин мүнөө тэдэнэй хоорондохи харилсаан юундэшьеб һуларшоо.

Нүгөө талаараа Кабанскын районой алишье ажахыда сагаан эдеэ дэлгэрүүлхэ арга боломжо бии. Эндэмнай бэшэ тээхидэ орходоо үбһэ тэжээлэй дуталдаха ушар үсөөн ха юм. Малайнь үүлтэршье нилээд һайн болгогдонхой. Гэхэтэй хамта ажахынуудай зооветмэргэжэлтэдэй гэмээр зарим газарта тэжээлэй рацион шэмэ, шанарай талаар тааруулагдаагүй байжа, үнеэдынь үгэхэ ёһотой һүеэ үгэнэгүй гэжэ үгэ хэлэһэн һаалишад тэмдэглээ. Жэшээлхэдэ, нэгэшье ажахыда тэжээлэй шэмэ, шанарые шалгаха, тэнсүүлхэ лаборатори үгы. Гадна район соо олохон фермэдэ тэжээл буйлуулха цех хүдэлгэгдэдэггүй байна. Малай эдихэ юумэнэй элбэг хадань тиигэнэ гээшэ ааб даа гэхээр.

Һаалишад, малшадта ажалай таатай зохид эрхэ байдалай бии болгогдоһонһоо, хүдэлмэриинь али болохоор хүнгэдхэгдэһэнһөө, ажалай гурим, журамай наринаар сахигдадагһаа үйлэдбэриин үрэ дүнгүүд нилээд дулдыдадаг гээшэ. Эндэ фермэнүүдые даагшадай үүргэ, нүлөө ехэ. Хандалын совхозой Фофоновско фермые даагша А. И. Изюрьев, Кабанскын шубуунай фабрикын Колесовско нэгэдэхи фермые даагша В. И. Дранкин, эндэхи хоёрдохи фермые даагша Т. И. Чмелёва, Твороговой шубуунай фабрикын Шигаевай фермые даагша В. А. Падерин гэгшэдые энэ талаар онсо тэмдэглэхээр.

Гэбэшье Оймором, «Тресковский» совхозуудай, мүн бусадшье зарим ажахынуудай фермэнүүдтэ хүндэ хүдэлмэри хүсэд оньһожоруулагдаагүй, ажалай эмхидхэлшье муушаг. Гадна тэндэ һү шэмэ багатай, хүгшэрһэн үнеэдые һайн гунжадаар һэлгэхэ, шэнэ түрэһэн малые түсгаар харууһа, тэжээлдэ байлгажа, зүбөөр һаажа шалгаха, һүтэй болгохо хүдэлмэри ёһоор хэгдэнэгүй.

Эгээл тэрээн дээрэһээ түрүүшүүлтэй нэгэл адли эрхэ байдалда хүдэлжэ байгаад, зарим фермэнүүд үнеэн бүриһөө жэлдээ 2100-2300 килограмм һү һаана гэхэ гү, али районой дунда зэргын хэмжээнһээ доогуур үрэ дүн туйлана. Тэрэ мэтэһээ боложо, бүхы дээрээ эндэ һү үйлэдбэрилгэ нэгэ жэгдээр дээшэлнэгүй, үшөөл тогтууритай болоногүй ха юм.

Энэ һалбариинь экономическа үрэ дүнгүүд тухай хэлэхэдэ иимэ. Ажалай бүтээсын талаар харабал, фермэнүүдтэ хүдэлдэг хүн бүхэндэ абажа үзэхэдэ, нёдондо район соо 12,3 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилэгдөө. Харин Твороговой шубуунай фабрикада эгээл ехэ гэхэ гү, али хүн бүхэндэ 21,2 мянган түхэригэй сагаан эдеэнэй абтахада, «Большереченский», «Тресковский» совхозуудта тэрэнь оройдоол 5705—7244 түхэригтэ хүрөө.

Абтаһан сагаан эдеэнэй продукциин өөрынь үнэ сэн үшөөл ехэ байһаар. Хандалын, «Шергинский», «Тресковский» совхозуудта һаагдаһан һүнэйнь центнер бүхэнэй үнэ сэн 47-49 түхэригһөө доошо буунагүй. Тиигэжэ эндэхи олонхи ажахынуудай һү һаалияа жэл бүри яһала дээшэлүүлжэ, тэрэниие гүрэндэ худалдаха түсэбөө муу бэшээр дүүргэжэ байбашье һаань, энэ һалбариһаа ашаг олзо үшөөл ехээр оруулагданагүй.

Байгша ондо үнеэн бүриһөө 2800 килограммһаа бага бэшэ һү һааха, зуун үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 98 тугал абахын түлөө тэмсэел гэжэ түрүүшүүлэй зүблөөндэ хабаадагшад районойнгоо бүхы һаалишад, малшадые уряалһан байна.

Энэ жэлэй үнгэрһэн дүрбэн һарын туршада эндэ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 860 гаран килограмм һүнэй һаагдаһаарнь, үнгэрһэн жэлэй энэ үеынхиһөө тэрэнэйнь дээшэлжэ байһаарнь харахада, районой һаалишад урдаа табиһан зорилгоёо бэелүүлхэ аргатай. Тиигэбэшье энээндэ һанаагаа амарха аргагүй, ажалай эршэ, тэмсэлые үшөөл шангадхаха шухала байһыень тохёолдоһон байдал гэршэлнэ.

М. НАМЖИЛОВ.

Улаан-Үдын 102-дохи кварталда залуушуулай гэр байрын комплекс баригдажа эхилэнхэй юм. Эндэ байрын гэрнүүдһээ гадна хэрэгтэй социально-соёлой объектнүүд баригдаха ёһотой. Жэшээлхэдэ, хүүгэдэй саадууд, магазинууд болон бусад объектнүүд болоно. Тус комплексын барилгын отрядууд проектно-барилгын «Бурятгражданстрой» нэгэдэлэй бүридэлдэ орожо, суг хамта объектнүүдые бодхооно. Тэдэнэр байрын хоёр гэр барижа, ашаглалгада тушаагаад байна. Һаяын сагта эдеэ хоолой зүйлнүүдэй магазин баригдажа дүүргэгдэхэ юм. Мүнөө 148 бүлын байха байрын гурбадахи гэр бодхооно. Барилга-хабсаралгын 2-дохи управлениин Ю. Э. Майоровой хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив 1988 оной эсэстэ энэ гэрэй барилга эхилээ һэн. Түсэбэй ёһоор байгша оной дүрбэдэхи кварталда ашаглалгада тушаагдаха юм.

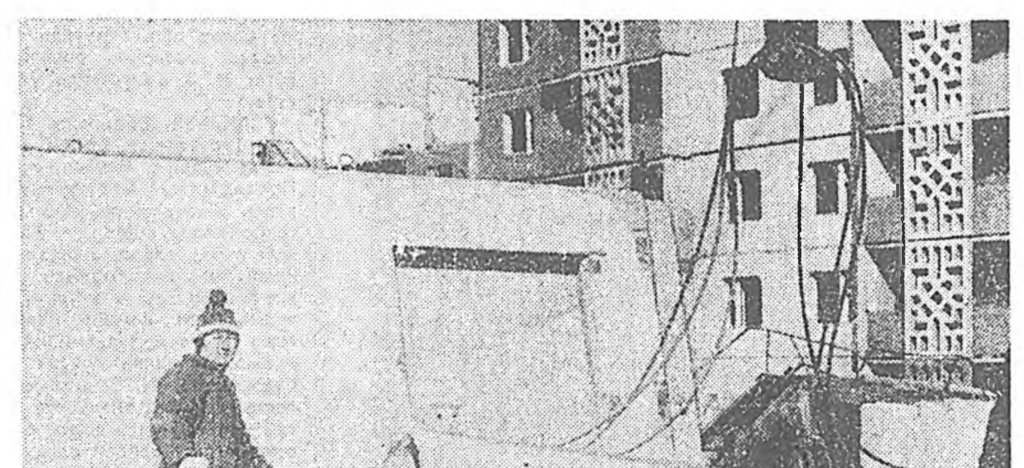
ГУРБАДАХИ ГЭР

— Ю. Э. Майоровой бригадада 24 хүн хүдэлдэг байна. Комплексно һэн тула бригадын гэшүүд хабсаргагшын, электро-гагнууршанай, бетонщигой хүдэлмэри хэжэ шадаха юм. Бетон хабтагай болон барилгын бусад материалнуудаар нэгэдэлэй томо панелеэр гэр барилгын завод хангадаг. Гэбэшье заримдаа материалнуудаар муугаар хангаха ушарнууд гарадаг. Отрядта хүдэлдэг хүбүүд эндэ гэр байра абаха юм. Тиимэһээ хүдэлмэриин шанар һайн байдаг,— гэжэ мастер Г. Ж. Жамсаранов хэлэнэ.

Хотын элдэб предприяти, эмхи зургаануудһаа хэдэн жэлээр барилгада хүдэлхэеэ ерэһэн хүбүүдһээ бригада бүридэнэ. Тэдэнэр бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, халаан бүриин даабари амжалтатай дүүргэнэ. Электро-гагнууршан П. М. Сосов, хабсаргагшад В. В. Жамбалов, А. Д. Ардуев болон бусад һайн шанартайгаар барилга хэжэ, олоной дундаһаа шалгарна.

Мүнөө үдэрэй ута болоһые һамбаашалан, бригадын коллектив халаанай һүүлээр үлөөд, үрэ бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: П. М. Сосов; гэр баригдана.
Б. ЖАЛСАНОВАЙ фототекст.

Совет орон дотор

ЗЕСТАФОНИ (Грузиин ССР). Үшөө нэгэ предприяти — архиин завод хотын түб районһоо гаргагдажа, захын райондо нүүлгэгдэбэ. Сүлөө болоһон хоёр гектар газар дээрэ захиргаанай байшан, хүүгэдэй саад ба байрын олон дабхар гэр баригдахаар хараалагдана.

КИСЛОВОДСК (Ставрополиин хизаар). «Хүгжэм ба элүүр энхэ» гэһэн фестиваль курортын энэ хотодо боложо дүүрэбэ. Москвагай, Минскын, Вильнюсэй, мүн тэрэшэлэн Ставрополитой анда сһоной холбоо барисаатай байдаг Американ Айова штадай дуунай ба инструментальна коллективүүд һайндэртэ хабаадалсаһан байна.

МОСКВА. Режиссер Владимир Наумовай «Закон» гэһэн уран һайханай шэнэ фильмые имагтал СССР-эй Прокуратурада түрүүлэн харуулһаниинь дэмы бэшэ. Хардалга гүрдэлгэдэ ороһон хүнүүдые сагааруулха талаар Сталинай наһа бараһанай һүүлээр хүдэлһэн мүрдэгшын ба прокуророй хүдэлмэри тухай фильм соо хэлэгдэнэ. Үнэн зүб материал бэдэржэ олоходонь СССР-эй Прокуратурын хүдэлмэрилэгшэд фильм буулгагшадта ехэ туһаламжа үзүүлһэн байгаа.

ВЛАДИВОСТОК. КНР-эй ба Совет Алас-Дурна хизаарай эрдэмтэд ниидэжэ ябадаг танигдаагүй объектнүүдые сугтаа шэнжэлжэ эхилээ. Примориин Дальнегорск хотодо хоёр оронной уфологуудай түрүүшын уулзалга болоһон байна. Совет ба хитад мэргэжэлтэд шэнжэлгэнүүдэй программа хараалһан, шэнэ үзэгдэлнүүд тухай видео- ба фотоматериалнуудые сагдары андалдан абалсаха юм.

ВОРКУТА (Коми АССР). Холын Хойто зүгэй воскреснэ түрүүшын һургуулиие республиканска ниитын «Коми котыр» («Коми холбоон») нэгэдэлэй эндэхи отделени байгуулаа юм. Ямар наһанай байһанһаа дулдыдангүй, дуратай бүхы хүнүүд автономито республикын үндэһэн арадай хэлэ, түүхэ ба соёл шудалха аргатай болоо. Хотын ниитын-политическэ түбтэ үнгэргэгдэһэн түрүүшын хэшээлнүүд арадайнгаа хэлые муугаар мэдэдэг гансашье хүнүүдэй бэшэ, мүн Коми АССР-тэ һуурижаһан бусад үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэдэй анхаралые татана.

...hАЛХА, ХИНАХА ЗЭРГЭТЭЙ

ХҮН БА ХУУЛИ

Юрэнхыдөө, юридическэ албанда ехэ харюусалга даалгагдадаг байна. Гэхэтэй хамта олохон консультантнууд тушаалта эрхэнүүдые муугаар, хайша хэрэгээр дүүргэдэг гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Энэнь Ажал тухай Хуулиин 18-дахи статьяда илангаяа хабаатай. Захиргаан профсоюзай комитедэй зүбшөөлгүйгөөр хүдэлмэришэниие гү, али алба хаагшые ажалһаань гаргаха эрхэгүй гээд тус статья соо хэлэгдэдэг гээшэ. Тэрэшэлэн профкомой зүбшөөлгүйгөөр хүниие ондоо, бага салинтай ажалда оруулха эрхэгүй. Хуулиин энэ эрилтые хүтэлбэрилэгшэ бүхэн мэдэхэ ёһотой. Заримдаа юристнүүд ажалладаг предприятиингаа, колхоз, совхозойнгоо хүтэлбэрилэгшэтэй «халбагаяа хахархаһаа» айжа, хуули буса захиралтануудыень дэмжэдэг ушарнууд бии.

Ажахынуудай предприятинууд, эмхи зургаанууд болон организацинуудай олон хүтэлбэрилэгшэд хуули мэдэдэггүй гээд сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тиимэһээ тэдэнэр социалис хуули бүдүүлигээр хазагайруулдаг байна бшуу. Зарим хүтэлбэрилэгшэд юристнүүдые «гартаа абаха», предприятиингаа аша туһые ямаршье аргаар хамгаалхые идхаха гэжэ оролдодог. Хэрбээ энэ гү, али тэрэ хэрэгые предприятиингаа аша туһада хамгаалжа шадаагүй һаа, «дүрбэн зүг, найман хизаар руу ябахадашни болохо» гэжэ занадаг байна ха юм. Ажалһаа гаргагдахаһаа айшаһан юристнүүд тэдэл хүтэлбэрилэгшэдэй хуули буса шиидхэбэринүүдые абахадань, зүбшөөдэг байна ха юм.

Эдэ бүгэдые гол шалтагаан гэхэдэ, юридическэ албанай хүтэлбэри тухай союзна дүрим мүнөө үгы байна ха юм.

Юридическэ албанай хүдэлмэрилэгшэдэй эрхэ болон уялганууд тухай заабаринууд бии юм. Гэбэшье мүнөө хэрэглэгдэдэг хуулиин үндэһэ һууринуудтай эдэ заабаринууд тааралдадаггүй гэжэ зааха хэрэгтэй. Зарим газартань заабаринуудай ёһоор юрисконсультда ажахын хэлсээ баталха эрхэ олгогдоһон байдаг. Үнэн дээрэ юрисконсульт эдэ ажахын хэлсээнүүдэй баталагдаһые дэмжээд, тэрэнэй дүүргэлтые хинажа байха ёһотой юм.

Юрисконсультнуудые предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй мэдэлһээ гаргажа, прокуратурын гү, али профсоюзай түбэй органуудай мэдэлдэ оруулха тухай һүүлэй хоёр жэлэй туршада хөөрэлдөөн боложол байдаг. Минии һанахада, энэ асуудал түргэнөөр шиидхэгдэхэ ёһотой байгаа. Энэл ушарта социалис хуули хазагайруулагдахагүй һэн.

Юридическэ албан гансал хуулида мэдэлтэй байһан тула үйлэдбэриин — ажахын асуудалнуудые шиидхэхэ, арбитраж болон сүүдтэ предприятиин аша туһые хамгаалха ёһотой байгаа.

Юрисконсульт хадаа дээдын органуудай тогтоолнууд, захиралтанууд болон заабаринуудай дүүргэлтые хинаха, ажалай, финансын, түсэблэлгын ба хэлсээнэй журам бэхижүүлхэ, ажахын тоосоое нэбтэрүүлхэ, гүрэнэй зөөри үрихэ ба үбэршэлхэ ябадалтай тэмсэхэ, үйлэдбэриин бүхы участогууд дээрэ муу шанартай продукци гаргалгатай тэмсэхэ ёһотой.

Тэрэшэлэн тэдэнэр хүтэлбэрилэгшэдэй захиралтын, заабариин болон хуулида хабаатай документнүүдэй проектнүүдые шалгажа байха зэргэтэй юм. Хэрбээ хуули буса захиралта байгаа һаань, тэрэниие болюулха эрхэтэй байха ёһотой. Предприяти дээрэ хуулиин хэр зэргээр сахигдажа байһан тухай асуудал тэрэ хинажа, гэмэ зэмэтэй хүнүүдыень харюусалгада хабаадуулха эрхэтэй байха юм. Тэрэшэлэн сүүдүүдтэ, арбитражда хаража үзэгдэһэн хэрэгүүдээр тобшололнуудые хээд, удаань предприятиин хүтэлбэридэ дурадхаха ёһотой гэжэ һанахаар байна. Юрисконсульт ахалагша бухгалтертай хамта шалгалтын ба инвентаризациин дүнгүүдые хаража үзэлгэдэ хабаадаха, предприятиин хүдэлмэрилэгшэдтэ юридическэ асуудалнуудаар зүбшэл тайлбаринуудые үгэхэ ёһотой байгаа. Тэрэшэлэн юрисконсульт хамтын хэлсээнүүдые баталхада хабаадаха, ажалша коллективэй соведэй, архидалгатай тэмсэдэг арадай депутадуудай Соведэй комиссида болон ниитын бусад эмхинүүдтэ туһалха уялгатай юм.

Тэрэ совет хуулинуудые зүбөөр сахихын талаар предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй урда эрилтэ табиха, хуули хазагайруулдаг хүтэлбэрилэгшэдые прокуратурада хандажа, харюусалгада хабаадуулха эрхэтэй байха ёһотой гэжэ һанагдана.

Минии һанахада, юридическэ консультантнуудай уялганууд иимэ байха ёһотой. Гол шухалань гэхэдэ, бүхы орон дотороо хубилган шэнэдхэлгые түйлаха талаар ехэ оролдолгын гаргагдажа байһан үе сагта хуули наринаар сахилтые хангаха гээшэ хүдэлмэрилэгшэдэй шухала зорилго болохо байна бшуу.

А. ХАМАГАНОВ,
Сотниковой шубуунай фабрикын ахалагша юрисконсульт.

...ин хүүгэдэй 7-дохи саадай хү...д үхибүүдые дүрбэн тэгшээр ...дэ тон ехэ анхарал хандуулдаг. ... дуратайгаар, ан жэгүүртэ... мэдэрэлтэйгээр хүмүүжэхын ... байгаалиин булан түхеэрээ, хүгжэмэй инструментнүүд дээрэ наадажа һургана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: саадай үхибүүд арадай аялга зэдэлүүлнэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

АГААРАЙ ДОЛГИНЬОО АБЯА «УРЬХАЛЖА...»

БАУНТЫН районой Багдаринай пионернүүдэй байшанда 1972 онһоо радиоспортивна кружок хүдэлжэ байдаг. Владимир Васильевич Веселов арбан жэлдэ энэ кружогые хүтэлбэрилнэ.

Гурбадахи класста һурадаг хүбүүд, басагад энэ кружогой гэшүүд болохо аргатай юм. Энэ үедэ хэды олон үхибүүд кружогто ябажа гараа гэхэбтэ? Нэгэнииньшье һургуулияа дүүргэтэрээ радио-хэшээлээ хаяжа ошоогүй юм. Зарим хүбүүд сэрэгэй албанһаа бусажа ерээдшье байхадаа, Владимир Васильевичайнгаа һаруулхан кабинедтэ ерэжэ, һорилгоёо хэдэг гээшэ.

Кружогой гэшүүд юу үзэдэг бэ? Тэдэнэр Морзе гээшын тэмдэгүүдые шудалдаг. Тиихэдээ агаарай долгиндо гараһан дамжуулгые «тодожо» абаха, үгышье һаа, тусхай тэмдэгүүдые агаарай долгиндо «ниидхүүлхэ» шадабаритай болодог. Энэмнай ёһотойл радиоспорт болоно бшуу даа.

Түргэн саг соо олон тэмдэг баридаг гү, али дамжуулдаг болохын тула уран шадабари хэрэгтэй. Радиоспортдо разрядууд гэжэ байха. Эдиршүүлэй хоёрдохи разрядай спортсменһээ эхилээд, уласхоорондын классай спортын мастерай нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэжэ болохо юм.

Энэ кружогой эрхим гэшүүд жэл бүри мүрысөөнүүдтэ хабаададаг. Тиихэдэнь эгээл эрхимүүдынь Буряадай АССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ орожо, таба дахин зональна мүрысөөндэ илажа гараһан, РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадаһан байха.

— Ехэшье амжалта түйлагдаагүйл даа,—гэжэ Владимир Васильевич намда хэлээ һэн. Үнэнииень хэлэбэл, кружогой хүтэлбэрилэгшэ даруу зангаа харуулаа гэжэ һананаб. Юундэб гэхэдэ, 1989 ондо Таня Веселова Женя Минеев хоёрһоо бүридэһэн манай команда һурагшадай дунда Россин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ 27 командын урда орожо, түрүү һуури эзэлээ һэн.

Хараат үзыт даа: кружогой гэшүүдэй дундаһаа СССР-эй спортын 4 мастер ургажа гараа. Хэдэн олон грамотанууд, дипломууд, кубогууд кружогой гэшүүдэй амжалтые гэршэлнэ.

Үхибүүд эндэ ямагтал радиоспортын нюусые шудалхаһаа гадна, бэеынгээ тамирые хүгжөөдэг байна. Энээн тухай Сережа Бубельцев иигэжэ хөөрөө һэн:

— Энэ кружогто би юундэ дурлаабиб гэхэдэ, эндэ алишье талаараа хүгжэнэбди. Волейбол, баскетбол, теннис наадажа һурадагбди. Владимир Васильевич маниие гитараар наадхуулжа һургадаг. Уйдаха сүлөөмнай байдаггүй. Долоон хоногтоо зургаан үдэрыень кружогой хүдэлмэридэ зорюулдагбди. Дуратай юумэеэ хэжэ байхадаа, ондоо юумээр һамаарха туха болодоггүй. Гэртээ байһан шэнгеэр эндэ һанагдадаг. Хэсүү гэхэ гү, али ородоор хэлэбэл, битнай переходно эдир наһандаа ябанагүби даа. Тиигэжэ хэлсэдэг гээшэ ааб даа. Теэд минии хүндэ хаһа яагаад үнгэржэ байгаа юм гэжэ бодохо сүлөө байхагүй. Яахамнайб тэрээгээр. Эндэ бидэ хүхюугээр, һайнаар, өөртөө туһатайгаар сагаа үнгэргэнэбди...

Нээрээшье, агаарта «ниидэжэ ябаһан абяануудые урьхалжа бариха» гээшэ һонин байгаа аабза.

В. В. Веселовой хэлэһээр, Серёжа баһал бэрхэ радиоспортсмен. Женя Минеевһээ дутуугүй.

Үхибүүд хүтэлбэрилэгшэдтээ дуратай, угаа ехээр хүндэлдэг.

—Бидэнэй ажалые зүбөөр эмхидхэжэ шададаг. Манай коллектив угаа эбтэй юм. Хэды мүрысөөндэ хабаадаа зонбибди, тооень алданхайбди,— гэжэ Туяана Цыренова хөөрөө һэн.

Харин Владимир Васильевич шабинартаа баяртай, тэдэнэйнгээ амжалтаар омогорходог, урмашадаг.

— Үхибүүд — үсэд бэрхэ зон. Хүн гээшэ хүндэ хэрэгтэй юумэ хэдэг байхадаа, муу юумэн тээшэ дугташахагүй,— гэжэ кружогой хүтэлбэрилэгшэ мэдүүлнэ.

Д. ДОНДУКОВА,
Багдаринай пионернүүдэй байшангай методист.

ҮРГЭНӨӨР ШУДАЛХА АРГА БОЛОМЖОТОЙ

САРАНСК. Хөөрэлдөөнэй ород-могшан түрүүшын словарь Мордвагай номой хэблэл барлан гаргаа. Хөөрэлдөөндэ хэрэглэгдэдэг үгэнүүд, грамматикын талаар мэдээсэлнүүд, асуудалнууд ба харюунууд, тематическа текстнүүд тэндэ бии. Эрзян хэлэн дээрэ хөөрэлдэдэг хүнүүдтэй ород хэлэтэй хүнүүдэй «сэхэ» хөөрэлдэхэ түрүүшын иимэрхүү словарь баһал хэблэлдэ бэлдэгдэжэ байнхай. Мордва арадай хүгжэлтын һая зохёогдоһон программаар автономито байгуулгын үндэһэн хүн зоной хэлэнүүдые бүри үргэнөөр шудалха гэжэ хараалагданхай.

(ТАСС).

ЭРХЫ СЭДЬХЭЛ

...наһанай үедэ, ...хэдэ, 1936— ...й үеэр үбгэд хүг... ...шуулай болон мэ... ...дэй дундахи хэ... ... буряад хэлэн ...дэхэ, дуугаа дуу... ...домог, онтохоёо ...ри таалсаха гэхэ ...дог гээшэ һэн. Му... ...жэшээжэ үзэхэдэ... ...дамни ехэ элеэр, ...рсагдан һанагда...

...эсэгэ хоёр 40-... ...намайе үргэжэ ... Намдаа хэды ... сэдьхэлтэйгээр ... һанажал ябадаг ...эшэгээр өөдөө бо... али оло тоомоо ... али өөрынгөө зан ...лэ һэн бэзэб. ... минии эхэ эсэ... ...шэрүүнээр ха... һанагшагүйб.

...нон тонхологхон бү... ...гүй гүб даа,— ...улхы үгэ хэлэдэг ...олон хүүгэд сугла... ...шэдэжэ, шагай ... мори урилдаажа ... буляалдаа, арсал... ...байгдаха һэм? Хэр... ..., арсалдаашье ...жа, хараалай үгэ ... һанадаггүйб. Ми... ...нишье хараалай ...нь һанздаггүйб— ...н дээрэ хараалай ...шье уг гарбалнай ... хэмшээрхэдэг, сээр... ... заншалда хүүгэ... ...һаань һургадаг ... Тиихэдэ ород ...нүүдые мэдэхэшьегүй, ойлгоо бэшэ аад, хэлэхэеэ хэмшээрхэдэгшье байжа болоо.

Зарим ама задархай, һэшхэлгүй зоной архи уужа һогтоод, алахам, сохихом гү, али ородоор ямар нэгэн үйгарай үгэ (матершина) хэлээ һаань, үбгэд, хүгшэд ехэл дурагүй байха. Аманай алдуури аюулай эхин,— гээд лэ бурханаа дурдаад, хорижо болюулхаяа һэдэгшэ бэлэй. Мэдэрэлтэй залуу зон үбгэд хүгшэдэй хориходо, урдаһаань үһэрилдэжэ байдаггүй, номгороод, хүлисэл гүйгаад, холо болохые оролдодог һэн. Наһатай аха зоной ойро элдэб эсын буруу, хатуу харьяд үгэ хэлэхэеэ хэмшээрхэдэг агша һэн. Ямаршье, һогтуу, элүүршье һаа, бэеэ бараад, холодон зайлахые оролдогшо бэлэй.

Эдир залуу хүбүүд, басагад хэршье омог дорюун, хүсэтэй шадалтайшье һаа, аха зоной урдаһаа зүрюу үгэ хэлэжэ, хараажа, гомодхоожо байгаагүй юм. Тиимэ энэрхы сэдьхэлтэй үе сагта өөдөө боложо үдэһэн, бэежэһэн, энэрхы сэдьхэлтэй, уг гарбалайнгаа заншал заабариин хүсэндөө байһан общество соо ехэ болоһон хадаа муу муухай хараалай үгэнүүдые дуулахадамнай, шэхэндэмнай хэжэраар дуулдана гэжэ һанахаар болодог.

Би һанахадаа, мүнөө үеын залуушуул ямар обществодо хүмүүжэнэб, тэрэл обществын нүлөөн доро орожо, элдэб муу муухай абари зан гаргана, эшэхэ гайхахые мэдэнгүй, архи тамхи аха заха зонойнгоо хажууда ууна, тамхи татана, хэрүүл хэжэ үйгарлана, хэлэжэ болохогүй үгэнүүдые дурам зоргон соогоо хашхаржа, дороһоо үдэжэ ябаһан хүүгэдтээ муу жэшээ харуулна. Илангаяа гадаада гүрэнүүдэй «болбосоронги» хамаг муу муухайе кино cooһoo суглуулжа, орон соогуураа тараагаад, хүн бүгэдые хүүгэд байха сагһаань эхилжэ, аха заха зоноо, эхэ эсэгээ хүндэлэнгүй «ши» гэжэ хандадагаар һургана бэшэ гү?

Наһатай зон талын залуу хүндэ һургаал хэлэхэ аргагүй болоо ха юм. Юуб гэхэдэ, өөрөө хараалгаад, сохюулшоод, хуулиин зүгһөө ямаршье үмэгшэлгэгүй дээрэһээ бэеэ хараад лэ ябахые бододог болошоо. Эдэ бүгэдэ муу муухай заяг заршамтай эрид тэмсэхэ арга боломжые бага болгоно. Буряад угсаатанайнгаа һайн һайхан ёһо заншалые дахажа, энэрхы сэдьхэлтэйгээр, зобоһон, тулиһан үншэн хэнзэ зониие хайрлаха сэдьхэлтэйгээр, эхэ эсэгээ, нютагайнгаа үбгэд хүгшэдые үргэмжэлэн хүндэлхэ ухаан бодолтойгоор үри хүүгэдээ хүмүүжүүлхые оролдохо гээшэ манай буряад зоной ёһо заншал байха ёһотой.

Хаанашье ябахадаа, ямаршье илгаагүйгөөр ондоо хүндэ хүндэтэйгөөр хандажа һураха гээшэ өөһэдымнай оролдолгоһоо эхитэй ха юм. Энэ минии һанамжые зүб гэжэ һанабал, тунхаглахые гүйнаб. Газетынгээ хуудаһануудаар һаналаа хэлсэжэ болохо бэшэ гү?

Б. ДОНДОКОВ,
хүдөө бэшэгшэ.
Хэжэнгын район.

ЭРХЭТЭН БҮХЭНЭЙ НЭРЭ ХҮНДЫЕ САГААРУУЛХА

Буряадай АССР-эй Гүрэнэй аюулгүйн комитедэй заседани дээрэһээ хэгдэһэн тэмдэглэлнүүд

1930-аад, 40-өөд онуудта болон 50-яад онуудай эхеэр үндэһэгүйгөөр гүрдэлгэ хардалгада ороһон хүнүүдэй сэбэр сэхэ нэрыень бусаажа, хэрэгыень сагааруулха талаар хэмжээнүүдэй хэр зэргээр бэелүүлэгдэжэ байһан тухай асуудал Гүрэнэй аюулгүйн комитедэй коллеги дээрэ харагдаба. Эндэ партийна, совет, профсоюзай органуудай болон олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, СССР-эй, Буряадай АССР-эй арадай депутадууд уригдаһан байгаа.

Буряадай АССР-эй Гүрэнэй аюулгүйн комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Б. А. Кузнецов мэдээсэл хээ. Партийна, совет органуудай хүтэлбэри доро Буряадай чекистнүүдэй энэ талаар ябуулдаг хүдэлмэриеэ нангин уялга шэнгеэр ойлгодог байһаниие тэрэ тэмдэглээ. Тиихэдэ зуураа, Сталинай зарлигаар хэгдэһэн харата муухай хамалганда мүнөө үеын чекистнүүд хабаатай бэшэшье һаа, үнэн зүб юумэнэй мандахын түлөө, социалис хуулита гүрэн түрын байгуулагдаха, КГБ-гэй органуудта этигэл найдабариин ургаха, нэрэ хүндынь хамгаалагдаха хэрэгтэ горитой хубитаяа оруулха үүргэтэй гээд тэрэ онсолбо.

Орон соогуурнай эбхэрһэн хамалгын долгин манай республикые ехэхэнээр дайраһан байна. Революцида эсэргүү ба гүрэн түрэдэ харша ябадалай түлөө сүүдэй болон сүүдһээ ондоо бусад органуудаар худал хуурмагаар 11.276 хүн гэмнэгдэжэ, тэдэнэй 3257-ниинь эгээл хатуу хэһээлтэдэ хүртэжэ, буудуулһан байха юм.

«СССР-эй Прокуратурын, Юстициин, Дотоодын хэрэгүүдэй министерствэнүүдэй болон КГБ-гэй органуудта «Революцида эсэргүү ябадалай түлөө гэмнэгдэһэн хүнүүдэй уголовно хэрэгүүдые дахинаа хаража үзэхэ тухай» хамтын захиралтатай зохилдуулан, Гүрэнэй аюулгүйн комитедүүд 1953 онһоо эхилжэ, Сталинай терророй үедэ хохидогшодые сагааруулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулна. Буряадай чекистнүүд прокуратуратай хамта 1954—1961 онуудай туршa соо 1984 хүниие, тэрэ тоодо толгойн саазада хүртэһэн 1440 хүниие сагааруулһан байна. Теэд энэ хүдэлмэри хүсэд дүүргэгдэнгүй үлэһэн байгаа. 1987 он болотор хэрэгүүдые дахинаа харалга хардалга гүрдэлгэдэ ороһон хүнүүдэй өөһэдынь болон түрэлхидэйнь мэдүүлгээр хэгдэдэг байгаа бшуу.

Харин КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой тусгаар комисси 1987 оной сентябрь соо байгуулагдажа, тэдэ хэрэгүүдые харалга дахинаа һэргээгдэһэн түүхэтэй юм.

Ниитын-политическэ зорилгонуудые дүүргэхэ талаар партиин болон СССР-эй КГБ-гэй заабаринуудые бэелүүлхын тулада мүрдэлгын хүдэлмэридэ ба архивна хэрэгтэ хамаатай ажалтанһаа бүридхэгдэһэн бүлэг республикымнай КГБ-дэ бии болгогдоо. Тэдэнэр архив cooһoo материалнуудые оложо гуримшуулһан, классификаци хэһэн, уголовно хэрэгүүдые харалгые ашаг үрэтэйгөөр эмхидхэхэ, шэнжэлхэ, дахинаа хаража үзэхэ талаар бодото дурадхалнуудые оруулһан байна. Тэрэнэйнгээ хажуугаар сагааруулагдаһан коммунистнуудай партиин зэргэдэ һэргээгдэхынь тулада шухала документнүүдыень КПСС-эй обкомдо дамжуулжа байгаа.

1988 оной июль һараһаа эхилжэ, эрхэтэдэй зүгһөө мэдүүлгын бии, үгышье һаа хамаагүй, бүхы хэрэгүүд дахинаа харагдажа эхилэнхэй. Энэ ехэ ажалай богони болзор соо гүнзэгыгөөр үнгэргэгдэхынь тулада республикымнай Гүрэнэй аюулгүйн комитедтэ 9 хүнһөө бүридэһэн тусхай комисси эмхидхэгдээд байна. Тэрэ республикын прокуратуратай ба партиин обкомой комисситай нягта холбоо барисаатай юм.

«1930—1940-өөд онуудта болон 50-яад онуудай эхеэр үзэгдэһэн гүрдэлгэ хардалгын үедэ хохидогшодой хэрэгүүдээр үнэн зүб юумые һэргээхэ талаар нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай» СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1989 оной январиин 16-да гарган Указай ёһоор, нэгэ хүндэ шүтэн һүгэдэлгын үедэ хуули бусаар хэгдэһэн хамалганууд Конституцида харша гэжэ тоологдоһон байна.

1988—1990 онуудай үе соо манай республикын КГБ болон прокуратурада 3718 хүнэй хэрэгүүд сагааруулагдаһан байна. Гэхэтэй хамта уголовно 46 хэрэгээр 63 хүндэ хабаатайгаар абтаһан шиидхэбэринүүд хүсэндөө үлөөгдөө. Эдэ хүнүүд контрабанда хэһэн, гүрэнэй хиилэ хуули бусаар гаталһан, хүниие алаһан, бандит ааша гарагаһан ба бусад ондоо зэмэтэй зон байгаа.

Иимэ олон хүнүүдэй сэхэ сэбэр нэрэ һэргээхэ хэрэгтэ КГБ-гэй подразделенинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд горитой хубитаяа оруулжа, комитедэйнгээ хүтэлбэриин зүгһөө урмашуулгада хүртэһэн байна.

1937 ондо БурЦИК-эй түрүүлэгшэ байһан И. Д. Дампилон, наркомпрос байһан Д. Д. Донгидон, БурЦИК-эй секретарь, удаань Бургизэй директор байһан Б. Л. Ламожапов тухай манай газетэдэ толилогдоһон очеркнууд соо тэдэнэр панмонгол үзэлтэй, революцида эсэргүү националис организацида хабаададаг байгаа гэжэ гэмнэгдээ гэжэ бэшээ һэмди. Иимэ эмхинүүд, ПВЗ-дэ, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй районуудта, Шэтын областиин Петровск-Забайкальскын районой байгаа гэжэ архивай уголовно хэрэгүүд соо хэлэгдэһэн байдаг. Тиимэһээ манай чекистнүүд тэдэ хэрэгүүдээр нэмэлтэ шалгалтануудые хэжэ, иимэ «эмхинүүд» болон «бүлэгүүдэй» бодото дээрээ байгаагүйе элирүүлһэн байна.

Гадна ямаршье хуули ёһотой гуримай тогтоод байһан тэрэ үеын ушар шалтагаанууды элирүүлхэ талаар тэдэнэр нилээд ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Тиихэдээ гүрэнэй элитэ ажал ябуулагшадые, сэрэгэй хүтэлбэрилэгшэдые, эрдэмтэд болон соёлой ажал ябуулагшадые, хүдэлмэришэд ба таряашадые, коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдые үгы хэхэ талаар һайнаар таарууулагдаһан оньһон орон соомнай байгаа. Манай республикада эдэ бүгэдэ мүн лэ һууритай байгаа юм.

Тэрэ муухай хюдалгын оньһонһоо боложо, партиин обкомой секретарьнар М. Н. Ербанов, А. А. Маркизов, СНК-гай түрүүлэгшэ Д. Д. Доржиев, ЦИК-гэй Президиумэй Түрүүлэгшэ И. Д. Дампилон, прокурор А. И. Гросс, «Буряад-Монголой үнэн» газетын редактор Д. Ц. Ардин болон бусад олон хардагдахын муухайгаар хардагдажа, тушаагдаһан, алагдаһан байна бшуу. Эдэнэр бултадаа сагааруулагданхай.

Душэ—табин жэлэй саада тээ болоһон үйлэ хэрэгые уудалжа, урбуулжа, буруу, зүбыень элирүүлжэ, тобшолол хээд, ниитэлхэ гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ. Энэ хадаа политическэ талаараа тон ехэ харюусалгатай хэрэг. Буряадай чекистнүүд архивай хэрэгүүдые шэнжэлжэ байхадаа, тэрэ үеын НКВД-гэй хүдэлмэрилэгшэдэй социалис хуули ёһо бүдүүлигээр хазагайруулдаг, мүрдэлгэ хэхэдээ, хорюултай арганууды хэрэглэжэ, өөртөө таараха баримтануудые абадаг, худал хуурмаг документнүүдые «түхеэрдэг» байһыень элирүүлээ бэлэй. Иимэ муухай хара хэрэгые республикын НКВД-гэй хүтэлбэрилэгшэд Ткачев, Полканов, Гайковский гурбанай ударидалга доро Кочетков, Трибой, Ивашкевич, Домбровский гэгшэд бэелүүлдэг байгаа. Һүүлдэнь эдэнэр бултадаа уголовно харюусалгада хабаадуулагдажа, толгойн саазаар хэһээгдэһэн байна.

Нүхэр Б. А. Кузнецовой үгэ хэлэһэнэй һүүлээр Гүрэнэй аюулгүйн комитедэй подразделенинүүдые даагшанар мэдээсэлнүүдые хээ. Удаань коллегидэ уригдаһан нүхэд һонирхоһон асуудалнуудта, тодорхой харюунуудые абаа.

Гушаад, дүшөөд онуудай хамалганда орожо алуулһан хүнүүдэй хүдөөлүүлэгдэһэн газарнуудые яажа бэдэрхэ, олохо тухай, мүн гүрдэлгэ хардалгаһаа боложо, алуулһан, нүгшэһэн, зобоһон тулиһан хүнүүдэй архивта байһан уголовно хэрэгүүдтэй дүтынь хүнүүдые танилсуулха тухай асуудалнууд зүбшэн хэлсэлгын үедэ шиидхэбэриеэ олонгүй үлөө. Эдэ асуудалнуудай ямар шиидхэбэри олохо байһыень саг харуулха юм бээз.

Гушаад, дүшөөд болон табяад онуудай эхеэр ямаршье үндэһэгүйгөөр хамагдажа, түрмын өөртө хаягдаһан, алуулһан хүнүүдые сагааруулга эдэбхитэйгээр үргэлжэлһөөр. КГБ-гэй хүдэлмэрилэгшэдэй хараалһанай ёһоор, 1991 ондо энэ хүдэлмэри эсэстээ хүргэгдэхэ янзатай. Энэ хүдэлмэриин хэр зэргээр ябажа, тэрэниие түргэдхэхын тулада ямар нэмэлтэ хэмжээнүүдэй абтажа байһан тухай республиканска тусхай комиссида мэдээсэгдэдэг байна.

Хамалганда орогшодой болон тэдэнэй түрэлхидэй зүгһөө ородог бэшэгүүд, мэдүүлгэнүүд ба хандалганууды хаража үзэхэ талаар республикымнай КГБ-дэ болон прокуратурада ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Тэдэнэрэй гүйлтаар уголовно хэрэг соо байһан хубиин документнүүд, бэшэгүүд болон фото-зурагууд бусаагдана, ЗАГС-ын органуудта хэзээ, ямар шалтагаанаар наһа бараһан тухайнь дуулгагдана.

Гансал һүүлэй хоёр жэл соо КГБ-гэй хүдэлмэрилэгшэд эрхэтэдэй 251 хандалга, байгша оной нэгэдэхи квартал соо 93 мэдүүлгэ хаража үзэһэн байна. Эдэ баримтанууд хадаа гушаад, дүшөөд болон табяад онуудай эхеэр хардагдажа гэмнэгдээд, «ангиин дайсанай» нэрэтэй болоһон хүнүүдэй дүтынь түрэлхидэй сагай һайнаар КГБ, прокуратурын үүдэнүүдые зоримгойгоор татадаг болоһониие гэршэлнэ.

Ямаршье гэмэ зэмэгүй аад, хатуу шэрүүн, хуулигүй сагай үедэ мүр улаяа алдаһан эрхэтэд тухай бидэ мүнөө хаанашье хамаагүй—ажалша коллективүүдтэшье, ниитэ олондошье хөөрэхэ, радио-теле-дамжуулгашье хэхэ, газетээршье олондо дуулгаха ёһотойбди. Тиигэжэл ямаршье үндэһэгүйгөөр бузарлагдаһан хүндэтэ нэрэнүүдыень арюудхан мүнхэлхэ шухала.

Буряадай АССР-эй Гүрэнэй аюулгүйн комитедэй коллегиин заседани дээрэ тусгаар шиидхэбэри абтаа. Ямаршье үндэһэгүйгөөр мартагдажа байһан хайрата нютагаархидайнгаа дурасхаалда хүшөө бодхоохын туалада проектнүүдэй конкурс эмхидхэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ мүнгэн зөөри олохо зорилготойгоор республикынгаа правительстводо хандаха, мүн «Буряадай АССР-эй хара хирээгэй хамалганда орожо хохидогшодой дурасхаалай ном» бии болгохо, «Мемориал» гэжэ бүлгэмэй тэдээндэ зорюулһан саг үргэлжэ хүдэлжэ байха экспозици нээхэ хэрэгтэнь туһалха тухай шиидхэбэри соонь хэлэгдэнхэй.

— Комитедэймнай хүдэлмэрилэгшэн бүхэн тэрэ үедэ бузарлагдаһан совет эрхэтэн бүхэнэй сэбэр сэхэ нэрые тэхэрюулхын, хэрэгыень сагааруулхын тулада юушье хэхээр бэлэн,— гэжэ Буряадай АССР-эй КГБ-гэй түрүүлэгшэ В. И. Верещагин түгэсхэлэйнгөө үгэ соо хэлэхэ зуураа,— тон шухала удха шанартай асуудалые иимэ үргэн түлөөлэлтэтэйгөөр хараһамнай, саашанхи ажалдамнай аргагүй туһатай байха,—гэжэ тэмдэглээ һэн.

Буряадай чекистнүүдэй болон прокуратурын хүдэлмэрилэгшэдэй энэ асуудалаар ямар хэмжээнүүдые абажа, юу хэжэ байдаг тухай республикымнай олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүд арад зондоо хөөрэжэ байха. Энэ талаар КГБ-дэ тусхай пресс-бүлэг байгуулагданхай. Үшөө тиихэдэ эрхэтэдые сагааруулха талаар хүдэлмэри ябуулдаг хуули сахин хамгаалгын эмхинүүдэй түлөөлэгшэдэй, партийна, совет органуудай болон «Мемориал» бүлгэмэй эдэбхитэдэй, мүн хамалганда орогшодтой ба тэдэнэй түрэлхидтэй, ниитэ олонтой болон республикын ажалшадтай энэл асуудалаар «түхэреэн столнууд» үнгэргэгдэдэг болохоор хараалагдана. Иигэжэ, хүндэтэ уншагшад, сагай ондоо болоһониинь элирнэ. Урдань хэзээ бидэ, журналистнууд, КГБ-дэ орожо шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэндэ хабаададаг һэнбибди?

«Хубилган шэнэдхэлгэ — манайшье албанай амин шухала асуудал», гэжэ СССР-эй КГБ-гэй Түрүүлэгшэ нүхэр Крючков хэлэһэн байдаг. Демократи, олонһоо нюуса бэшээр, бүгэдэндэ мэдээжээр юумэ хэхэ гэдэгнай ажабайдалдамнай иигэжэ нэбтэрүүлэгдэнэ.

В. ТОКТОХОЕВА,
манай тусхай корр.

...ЫН саанаһаа · ТАСС · АПН ·

...БИЛГАН ШЭНЭДХЭЛГЫЕ ДЭМЖЭНЭ

... Президент Горба...лүүлжэ байһан ре...нуудай политикые ...ческа талаһаа дэмжэ... ФРГ-гэй гадаадын хэ... министр Ганс-Дит...шер баруунай оро...уряалба. Эгээл мү..., хубилган шэнэд...хүшэр хүндэ үе саг...ниие дэмжэхэ шу... Юундэб гэхэдэ, Со... Союзда тэрэнэй ам...түйлаа һаань, Зүүн... бусад оронуудта ...туһатай байха, бүхы ...юшье үүргэ нүлөө ...жэ министр Саарай ... интервью үгэхэдөө ... Европодохи, аюул...ал хадаа гансал сэрэгэй ойлгомжо бэшэ гэжэ тэрэ хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ. Экономическа ба политическэ тогтууритай байдал тэрээндэ хабаатай юм. Тиимэһээ эдэ бүгэдые ниилүүлэн хаража үзэхэ шухала. Энэ ушарта шэнэ бодомжотой байһанаа харуулха хэрэгтэй. Юрын зэбсэгтэ хүсэнүүдые хороохо хэрэгтэ амжалта түйлаха гээшэ Европын ерээдүй байдалда, немец арадые нэгэдүүлгэдэ ехэ туһа хүргэхэ гээд найдажа байһанаа министр мэдүүлээ. Ойрын һарануудта Венэдэхи хөөрэлдөөнүүдэй үедэ шиидхэхы амжалта түйлагдаха аабза гэжэ тэрэ хэлэбэ.

ХАНИ ЁҺОНОЙ УУЛЗАЛГА

ПАРИЖ. Франциин президент Франсуа Миттеран хани ёһоной албанай хэрэгээр Парижда ерэһэн Польшын правительствые толгойлогшо Тадеуш Мазовецкитэй уулзаба.

Уулзалгын дүүрэһэнэй һүүлээр Елисейн ордоной түлөөлэгшэ Юбер Ведринэй мэдүүлһэнэй ёһоор, Европодохи ерээдүйн байдал тушаа Франциин болон Польшын хараа бодол тудалдана гэжэ хоёр тала баталаа.

Германиин — Польшын хилэ тухай хэлсээндэ шадаал һаа һаяар, Германиие нэгэдүүлтэр гараа табиха шухала гэжэ Польшын правительствын толгойлогшо Германиие нэгэдүүлхэ тухай асуудалые зүбшэн хэлсэхэдээ мэдүүлээ. Германиие нэгэдүүлгын гадаадын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ «хоёр дээрэ дүрбые нэмэхэ» гэһэн ёһо гуримаар үнгэргэгдэхэ хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадаха хүсэлэнтэй байһанаа Польшо батална.

Франциин түлөөлэгшын хэлэһэнэй ёһоор, Польшын үри шэри тухай асуудалые хаража үзэхэдэ, «Польшын талые умөөрэгшын» үүргэ дүүргэхэб гэжэ Францины президент мэдүүлээ. Энэ асуудал хадаа франко-польско хөөрэлдөөнүүдэй гол темэнүүдэй нэгэниинь болоһон байгаа.

ВСП-гэй II СЪЕЗД

БУДАПЕШТ. Венгриин социалис партиин (ВСП) хоёрдохи съезд эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Венгриин социалистнуудай 50 мянган хүнһөө бүридэдэг партиин 400 гаран делегат ВСП-гэй политическэ гол хараа бодолые, ороной парламентда тэрэнэй оппозиционно үүргые тодорхойлоо. Съезд гол шухала асуудалнуудаар тогтоолнуудые баталан абаба: нютагай өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ, зөөриин реформо, аша туһые түлөөлэлгэ, социальна политика, оршон тойронхи байгаалиие хамгаалга, Венгридэ национальна үсөөнхиин эрхэнүүдые бэелүүлгэ, олондо мэдээсэлгэ тухай.

Партиин политическэ түхэл шэнжэ тухай тогтоол мүн лэ баталагдан абтаһан байгаа. Тэрээн дотор социал-демократическа шэнжэ, демократическа социализмые байгуулха эрмэлзэл, парти доторой ажабайдалда платформо бэелүүлхэ захяа заабари баталагдана.

Съезд дээрэ партиин шэнэ хүтэлбэрилэгшэд һунгагдаа.

МНР-эй БОЛОН СССР-эй ХОЛБОО БАРИСААН БЭХИЖЭНЭ

УЛААН-БААТАР. Монголой Арадай — революционно партиин Центральна Комитедэй Президиум өөһэдынгөө заседани дээрэ Монголой болон Советскэ Союзай хилэ шадарай районуудай хоорондо сэхэ холбоо тогтоолгые саашадань хүгжөөхэ тухай асуудалые заседани дээрэ зүбшэн хэлсэһэн байгаа.

Хүршэ хоёр ороной аймагуудай болон областьнуудай хоорондо, городуудай хоорондо үйлэдбэриин, оюун ухаан бодолой ба ажабайдалай бусад һалбаринуудта хабаатай һайн, бата бэхи холбоо барисаа тогтоожо байна. Жэшээнь, Улаан-Баатар болон Эрхүү, Дархан ба Улаан-Үдэ анда хотонууд болонхой. Тиигэжэ тэдэнэр хэдэн арбан жэлэй хугасаа соо үрэ түгэсөөр ажал ябуулна. Монголой 18 аймагай туд бүхэниинь Советскэ Союзда өөһэдын анда область гү, али хизаартай, автономито округтой юм.

Мүнөө үедэ засагай нютагай зургаануудай бэеэ дааһан хүсэтэй боложо байхадань, предприятинуудай гадаадын дэлгүүртэ гаралга, сэхэ холбооной ашаар экономическа, ажахын, худалдаа наймаанай ба соёлой харилсаан улам үргэдэнэ. Тэрэ манай хамтаараа урагшаа дабшалгада ехэ удха шанартай юм. Монгол-совет харилсаанай республикын Министрнүүдэй Соведэй саг үргэлжын анхарал доро байхын тула энэ эрхэ нүхэсэлые хараада абаха шухала Монголой Арадай-революционно партиин Центральна Комитедэй Президиум тоолоно.

ТОЛИ

ГОМБОЖАБ ЦЫБИКОВЭЙ ГЭР ТУХАЙ

ҮНГЭРЭГШЭ 1989 оной июль hарада «Агын үнэн» газетын нюурта «Этигэхэ дуран хүрэнэ» гэhэн Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай артист Б. Раднаевай бэшэhэн тэмдэглэл толилогдоо hэн. Энээниие уншаад байхадаа, суута аяншан, солото эрдэмтэн, профессор Г. Ц. Цыбиковэй нютагайхид, сэхэ хэлэбэл, Урда-Агын зон яашоо тулюур гээшэб гэжэ гайхамаар. Ойлгосотой байхын тула хэлэхэдэ, профессор Г. Ц. Цыбиковэй байhан гэр орхисооной, зүдэрүү байдалда байна, hэргээгыт гэhэн удха энэ тэмдэглэлэй гол удха болоно. Тиимэhээ мүнөөнэй залуушуулай буряад арадайнгаа түүхын дурасхаалда hанаагаа зобожо байhаниинь нэн түрүүн баясамаар.

Зүгөөр эндэ хэлэгдээшэ гэр соо Цыбиков ажаhуухаhаа байтагай, нюдэндөөшье хаража үзөөгүй. 1930 оной сентябриин 20-до эрдэмтэ наhа бараhан байгаа. Энэ гэр хадаа профессор Цыбиковэй өөрынь гэр гэжэ буляалдаха зон олон. Баримтань хадаа «К 100-летию со дня рождения Г. Ц. Цыбикова» гэжэ ном соо энээн тухай баталан бэшээтэй гэхэ байба. Тэрэ номой 174-дэхи нюурта энэ гэрэй дүрэ зураг харуулаад, доронь «Дом, в котором жил Гомбожаб Цыбиков» гэжэ аржытар барлажархинхай. Эрдэмтэншье hаа, хүн ха юм. Эндүүрэл болоо гү, али юун бэ гээд hонирхохо ёhотой болобоб.

Профессор Цыбиков наhанhаа нүгшэжэ, гэр бүлэнэрэйнь уйдхар гашуудалhаа бүрэгшөө үды байтар, дабхар хүндэ сохилто hанагдаагүйгөөр гэнтэ бууба. Нютагай үлүү гарама шударгышуул «нюдарган баян» гэжэ Цыбиковэй бүлые хойшонь сүлэхын hэдэлгэ гаргаба. Хамаг зөөриень хамажа абаад, хамталхыень халталба, хаяха, hандаахыень хаяжа ханаба. Байhан гэрыень задалжа, Тутхалтын-Адагай hургуули руу абаашаба. Гомбожаб Цыбиковичэй эсэгэдээ — Монтуугай Цыбигэй дурасхаалда бүтээhэн субаргыень буталжа эбдэбэ. Эгээл энэ үедэ үнэтэй, сэнтэй, яашагүй шухала, нэрин хадагалаанда байhан ном, дэбтэр, гарай бэшэлгэ гэхэ мэтын ехэнхинь үригдэбэ. Лхама Норбоевагай ойлгоходо, тон шухала гэжэ тухайлдаг бүлэг ном, бэшэг, саарhа найдаха айлдаа хадагалхыень гуйхадань, тэдэнь: «Энэтнай аюулай юумэн гээшэ, галдаа лезхэhээ бэшэ аргагүй болобо. Орохо гэршьегүй, эдлэхэ зөөришьегүй, эдихэ эдеэшьегүй — эндэ тэндэ хэн нааша харана ааб гэжэ балшархан Амгалан гэжэ аша басагаяа хүтэлhэн ябатарнь, нютагай ноёд «хатуу даабари» тохожо, Гээлмээн гэжэ хүндын эхин руу абаашажа хаяад, сомон зүблэлдэ түлеэ бэлдэхэ даабари үгэбэ ха. Лхама абгай хүпа отолжо, шажан табиха баатай болоhон байгаа. Энэ ушарые дуулаад, би гайхахын ехээр гайхажа, аша басаган Амгалантайнь уулзахаяа Догой нютаг зорюута ошобоб. Хэдышье бишыхан байгаашье hаа, Амгалан тэрэ сагаа ехэ элеэр hанадаг, сээ нюужа, хэнэйхеэр яажа ябаhанаа хөөрэжэ, намайе лаб үнэншүүлбэ. Тэрэ зобожо ябаhанаа хөөрэхэдөө, мүнөөшье эжэгүй нёлбоhоо гаргажа голхордог байна.

Эдэ хоёрой иигэжэ түлеэшэн болоод, Сагаан далай сүлүүлхээ хүлеэжэ байтар, гэнтэ хэрэгын сагаалагдажа, эрхэ сүлөө үгтэжэ, зонойнгоо дунда оробо ха. Юун болоод иигэбэ гээшэб? Уран зохёолшон И. Тугутовай «Раскулаченный профессор» гэжэ статья энээндэ харюу үгэнэ гэхээр.

байгаа. Тэрээн соонь Жамсаранай Дугарниматанай байhан тухай хүүгэдынь мүнөөшье гэршэлэн хэлэдэг, бүхы Урда-Агын наhатайшуулшье мэдэдэг.

Теэд профессорэй ажаhуухан бодото гэрынь хаанаб? Тэрэнь хадаа Сахюуртада дунда hургуулиин ажалай хэшээлэй таhаг болоод байна. Энэ гэр тухай hайса hонирхоhон байнаб. Нютагай багша, фотограф Ц. Е. Норбоева дүрыень буулгажа үгэбэ. Хэмжүүрынь ба энэ гэрэй зураглал абтаба. Энэ гэр соо ямар баранай хаснань байдагые, али таhалгадаа эдеэлдэг, амардаг, ажалладаг байhан бэ гэжэ мэдэхын тула профессорэй дүү басаган Пагма (Маадюу) абгайтай, эгэшэ хүряахынь хүбүүн Ойдоб Дугарович Бадмаевтай, мүн нютагайнгаа үбгэд хүгшэдөөр хөөрэлдөөд, бэшэжэшье, зуражашье абаhанби. Энэ үндэhэн дээрэ гэр байдалайнь, бууса хорёогойнь бишыхан дүрсэ байгуулха hанаан байhан аад, Урда-Агын музейн гэрэй үгы ушарhаа хойшолуулагдашоо.

Энээнhээ гадуур хэлэхэдэ, Ага hуурин дээрэ гүрэнэй банкын хуушан гэртэ профессор

сэ олдоhон байна. Эдэшье хадаа бага бэшэ гээд, шамарлангүй, шанга барижа, гэртэй болоходоо, музейдээ дэлгэн табижа, зондо харуулха бээзбди. Энээнhээ дэлбэрэн бэшэхэдэ, одоол этигэхэ дуран ехээр хүрэнэ. Юун тухайб гэбэл, Цыбиковэй өөрынь гэрые Сахюуртаhаа асаржа, буусадань табяад, досоохи байдалыень hэжээжэ хээд, Монтуу Цыбигэйнь субаргые дахин бодхоогоод, энэ гэртээ одоол сагаан гантиг шулуун дээрэ алтаар бэшэжэ хадаа hаа, ёhоор лэ хэрэг бүтэхэ байгаал даа. Теэд мүнөө үедэ мүнгэ зөөри бэрхэтэй гээд лэ, хэрэгсээмжэдээ нютагайхидай абаагүй hаа, энэ хэрэг тэмээнэй hүүлэй — газарта, тэхын эбэрэй тэнгэридэ хүрэхэ багаар бүтэхэ гээшэ hаань, хэлэhэнэйшье хэрэггүй даа.

Профессор Г. Ц. Цыбиков 1930 ондо нютагтаа, зон нүхэдэйнгөө дунда наhа бараhаниинь өөрэйнь талаан болсо гээ hаа, аягүй юм гү, лаб лэ 1937 ониие гаталхагүйнь сохомтой hэн гэхээр. Ганса хүбүүн Дондогринчиниень энэ хамалгаар абаашангаа абаашаhан юм даа. «Хүбүүсмни таниха хүн Владивосток хотодо haa дэрэ», — гэхэдэнь, үгыень дуулажа галдажархиhанаа хожомынь гэмшэдэг байгаа. Тиигэбэ ябашье нилээд шухала юумэеэ ая аргыень оложо, айл зоноороо нюужа абарhандань, Лхама абгайн энэ габьяагай түлөө малгайгаа абажа доро дохимоор.

Иигээд лэ профессор Цыбиковэй наhанайнь нүхэр Лхама Норбоева «ангиин дайсан — нюдарган баян» гэhэн «тамгатай» болоо юм. Угайдхадаа, эсэгэнь Норбожамбал Очиров гэжэ Агын суутай баян, эрдэмтэй олон хүбүүдтэй, тэрэ сагта нэрэтэй түрэтэй «Тумаа ноён» гэжэ алдартай hэн ха. Лхама абгайе нютагаархидынь «Тумаа Пэшэ» гэдэг байгаа. Үшөө нэмэринь гэхэдэ, Лхама абгайн аха дүүнэр урагшаа Манжуурай Шэнэхээн руу зөөhэн байба. Тэрэ бэрхэтэй, шэрүүн сагта энэ мэтэ хүдэлшэгүй олон «компромат» гэдэг хүндэ зүүдхэлтэй байшоо. Эдэ бүгэдые эблүүлээд тохоходонь, Лхама Норбоева сүлэлгэ хү-

Г. Ц. Цыбиковэй үшөө мэндэ байхада, нюдарган баян болгожо ядажа байhан ушар тухай эндэ хэлэгдэнэ. Тиихэдэ М. Н. Ербанов абарhан байгаа гэжэ бэшэгдэнэ. Мүн hүүлээрньшье энэ аюулhаа бүлэнэрыень зайсуулаа ёhотой гэжэ таажа тухайлхаар.

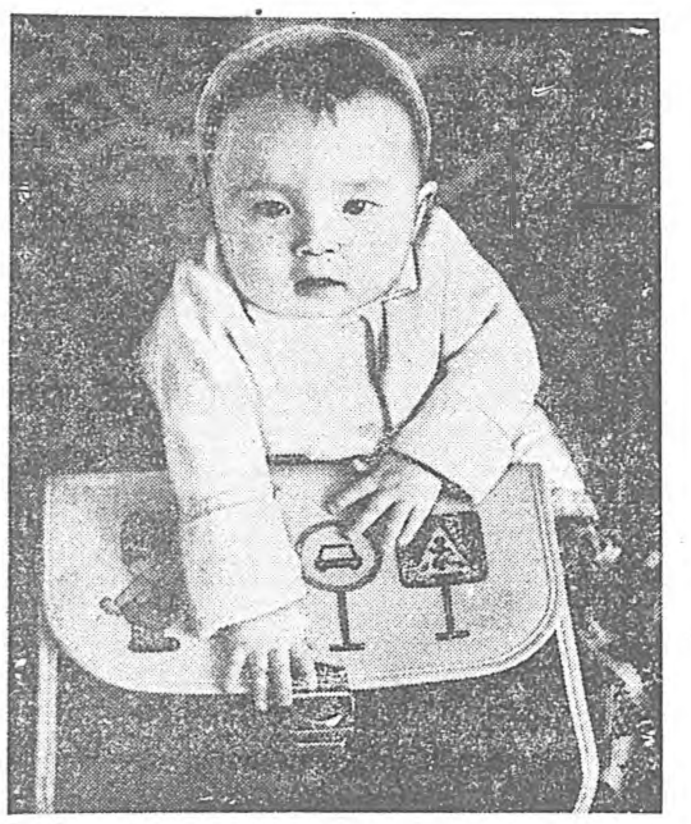
Профессор Цыбиковэй бүлэнэр нюдарган баяшуул болгогдоhон гэжэ бэшэхээ хожом хойнонь, юрэдөө, мүнөө хүрэтэр эшэдэг байhан ушарhаа намтартань хазагайрал тохёолдодог. Лхама Норбоевагай Урда-Агынгаа Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой түб hууринда байха эрхэтэй болоходонь, колхозой правлени хотоной тон зүүн захын, Бэлшэрэй эбэрэй бишыхан модон гэр үгэhэн юм. Энэ гэрыень хуушан тоонтодоо абаашуулжа табюулаад, алдартараа шахуу тэрээн соогоо ажаhуугаа. Энэнь юун гэр гээшэб гэхэдэ, дасан hандааха үедэ Агын дасанhаа асаржа, Урда-Агада табигдаhан Цыбиков байhан гү, али тэрэ гэр өөрынь үмсын байhан гү — элирүүлхэ шухала. Зүб гээшэ hаань, дурасхаалай самбар хадаха шухала бэшэ гү? Дээрэ дурсагдагша Монтуу Цыбигэй субаргын үлэгдэл hуури, хэды дэлюун хара шулуунуудынь айлай хорёо соо бии юм. «Хартаабха тарихадамни hаалта хэбэ», — гээд, тэдэниие абажа хаяжархёо hаань, энэ субаргын хэмжүүр ба байhан тэмдэг орогүй hалашаха болоно.

Урда-агынхид нютагайнгаа суута хүбүүн профессор Г. Ц. Цыбиковые оро таhа мартаа бэшэ, музейдээ тусгаар булан эмхидхэhэн юм. Энэ музейн эмхидхэлгэ хожомдожо хэгдэhэн ушарhаа профессорэй хабаатай юумэнүүдэй ехэнхинь үни хада «ээзээ олонги», ехэнүүд музейдэ абтанхай. Тиигэбэшье үлэгдэлыень «маажажа», хоёр номой тоохоон, түбэдөөр абажа ябаад асарhан модон хайрсаг, гуулин самовар, үшөө нэгэ гүхараа ха», — гэжэ энгэ-энгэhээр, «хүлдүүрээр ошоhон бусахагүй, хүлөөрөө ошоhон бусаха» гэдэгтэ этигэhээр лэ, наян нэгэн наhандаа Догой нютагта эхэнь мордоhон даа.

Гушаад онhоо таби гаран он болотор Г. Ц. Цыбиков тухай жэн балай, юушье бэшэгдэдэггүй, Буряад орондоо дурдагдахаяа болижо, мартагдажа байhыень, манай нютагай багша, хизаар ороноо шэнжэлэгшэ Дарма-Базар Жигмитович Жигмитов буряад зонhоо тон түрүүшынхеэ профессор Цыбиков тухай бэшэжэ эхилhэн юм. Удангүй Улаан-Үдэhөө ехэ эрдэмтэн Ц. Б. Цыдендамбаев, Москваhаа С. Марков hубарижа, Урда-Ага буужа, профессорэй үлэhэн дурасхаалта бэшэлгэ, ном, судар олониитын хэрэгтэ хабаадуулагдажа эхилээ. Энээнhээ урагша хуулиин хатууда, ноёдой дошхондо Буряадайнгаа суута хүбүүдэй нэрые доро дарахые оролдодог, бултадаа «ангиин дайсанай» тамгатайнууд байгаа. Тэрэ сагта нэгэтэ уншаhанаа мартадаггүйб: «Буряадай шадалтай зоной хүбүүд хаа-яахан дээдэ эрдэмтэй болобошье, эрьежэ ерээд, өөрынгөө түрэл арадай толгой дээрэ хүндэ хара мунсанууд боложо буудаг hэн...» Иигэжэ «хүндэ хара мунсын» тоодо орожо, мартагдажа ябаhан Г. Ц. Цыбиковэй нэрые hэльбэн hэргээхэ хэрэгтэ эхин оролдолго, эдэбхитэ ажал ябуулагша Д-Б. Жигмитовтэ бидэ баясаха ёhотойбди. Энэ ушараар хэлэхэдэ, Агын хизаар ороноо шэнжэлгын профессор Г. Ц. Цыбиковэй нэрэмжэтэ музейдэ нүхэр Д-Б. Жигмитов тухай дурасхаал баймаар гэжэ hанахаар.

Тиигээд лэ мэдэхэгүйн ушараар профессор Цыбиковэй гэр энэ байна гээд, холо ойрын айлшадые тад ондоо гэртэ абаашажа харуулаад, өөhэдыгөө муутан болгожо байхаа болёод, ёhото гэрыень асархын оролдолго гаргаял гэжэ хүндэтэ урда-агынхидые — нютагаархинаа уряалха байнаб.

Дамбинима ЦЫРЕНДАШИЕВ,
Урда-Агын музейн директор байhан.

Хэзээ hургуулида ошохо гээшэбиб!
Б. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фотоэтюд.

УРДАНАЙ

ХАСАГ

ДУУНУУДҺАА

АРДАГ ХАЛЮУН МОРИМНИ

Ардаг халюун моримни —
Аюултай дайнай газарhаа
Амиемни абарhан
хүлэг юм даа.

Арадаа үргэлhэн
сахюуртамнай —
Арад зоной хубилгаанhаа
Алапсаанай газарай
зэмсэг юм даа.

Буурал халюун моримни —
Байлдаан дайнай газарhаа
Бэеымни абарhан
хүлэг юм даа.

Баряад ябаhан
сахюуртамнай —
Буряад арадай
хубилгаанhаа
Байлдаан газарай
хуяг юм даа.

Загаhата нютаг.
Хэжэнгэ.
Цырендондок **ЧИМИТОВЭЙ**
суглуулбариhаа.

«АЮША ЛАМА» ТУХАЙ ЯБАГАН ЗУГААНУУДҺАА

ПОП ҮБГЭНИИЕ МЭХЭЛҺЭН ТУХАЙНЬ

Энэл үнөөхи Аюша ламымнай бүхэли зундаа айл тосхоноор архидажа ябахадань, улаан зун саг үнгэржэ, хүйтэн намар болошоо бэлэй. Аюша үбhэ сабшаагүй, тиимэhээ үхэр малынь үбhэгүй, унажа ябаhан үнөөхи хара гүүниинь урагшаашье ябахаяа болибо. Тэрэ үедэ зарим буряадууд ород зоной мүргэл шажанда орожо, ород дасанhаа талха, үбhэ тэхэрилтэгүйгөөр нэгэ дахин абадаг болоо гэжэ Аюша мэдэhэн байгаа. Буряадуудай хэрээhэ зүүхэдэнь, поп үбгэнэй захиралтаар бүлэнүүдтэнь талхан, малдань үбhэн үгтэжэ, ородуудай шажан мүргэлдөө буряад зониие оруулхаяа hэдэдэгынь мэдээжэ.

Тиигэжэ Аюша ламамнай хүйтэн намараар ламын хуушан хубсаhа үмдөөд, аян замда түхеэржэ мордоо бэлэй. Үглөө эртэ Аюша поп үбгэндэ ерэжэ, иигэжэ хэлэбэ:

— Битнай Буддын шажантай хүн гээшэб, хорёо соомни табан толгой мал, гэртэмни дүрбэн томо хүбүүн бии. Ород зоной шажан мүргэл ехэл шадалтай, хүсэтэй гэжэ дуулааб.

Поп ехэ баярлаад, тиимэл даа, тиимэ гэжэ, өөрынгөө мүргэлые магтажа эхилээ бэлэй. Тиихэдэнь Аюша hэмээхэнээр зүбшөөгөөд:

— Битнай лама нэрээ хаяжа, ород мүргэлтэй болохомни, — гээд поп тээшэ аалихан дохёо бэлэй.

Поп үбгэн ехэ баярлаад, лама хүниие буряад мүргэлhөөнь болюулжа, өөрынгөө мүргэлдэ оруулхадамни, хэдышье сэнтэй байнаб даа гээд досоогоо шэбшэбэ.

— Байза, битнай лама хүн хадаа танайнгаа мүргэлдэ орохоёо ерэхэ хабарай пасхынтнай үеэр ерэхэб, — гэжэ Аюша уялгаа үгэбэ. — Тиигээд мүнөө сагта иимэ уялга үгэhэн хойномни намдаа үбhэ, талха үгэхэ болоот.

Поп үбгэн иимэ ушар алдахагүйн тула табан мантан тэргэ үбhэ, дүрбэн пүүд сагаан талха үгэхэ гээд захираа. Удааншье болонгүй табан тэргэ үбhэн, дүрбэн пүүд сагаан талхан Аюшын газаа буулгагдаа бэлэй. Тиигэжэ Аюша үбэлөө дабажа, үхэр малаа ондо оруулхадаа, хашалгүй hуугаа hэн ха.

Хабарай саг ерэжэ, саhан хайлаба. Үнөөхи пасхын үе ерэбэл даа. Аюшын мүн лэ эртэ үглөөгүүр гүүн морин тэргээрээ церковиин хорёо соо орожо ерэхэдэнь, поп үбгэн ехэ баярлаад, урдаhаань угтан гаража ерээ бэлэй. Аюша лама тэргэhээ буужа, мэндээ хэлээд:

— Ехэл hайнта даа, үбhэ талха үгөөт. Би такай бэрхые үшөө дахин туршахамни, — гэбэ.

— Зай, юун бэ? — гээд поп Аюшые гэтэбэ.

— Юун бэ, юун бэ, — гээд Аюша. — Та шанга, бэрхэ мүргэлтэй хадаа энэ хара муу дагадха гүүемни миниин хараhаар байтар азарга болгогты.

— Теэд би хайшан гээд энэ гүүешни азарга морин болгохо хүмбиб? — Яагаад шадаба гээшэбиб? — гээд поп арсаа юм.

— Тиигээ hаа би танда нэгэшье этигэхээ болёоб. Та хайшан гээд буряад хүниие ород болгохо hанаатай байhан хүмта? — гэжэ Аюша хэлээд, поп үбгэниие шобто гэтээд байгаа бэлэй.

Поп үбгэн үгэдэнь тороhоноо мэдээд, юушье хэлэхэ аргагүй болошоод байба. Харин Аюша лама «этигэнэгүйб, этигэнэгүйб» гэжэ хэдэн дахин хашхараад, мориёо түргэн залажа, гэр тээшээ мордоо hэн.

Б. БАЗАРОН суглуулба.

ХАДАДАХАЙ

ХҮЙТЭН ГОСТИНИЦА, ХАРЮУСАЛГАГҮЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭД

Албанайнгаа хэрэгээр хүдөө гү, али хото город ошоходоо, хүн гээшэ нэн түрүүн тогтохо газараа — хонохо байраяа тэрэ дары шиидхэхые оролдодог гээшэ ааб даа. Эгээл энэ асуудал тон шухалада тоологдодог ха юм. Теэд манай республикын али олон районуудаар бии байhан зохид буудалай газарнууд ерэhэн хүнүүдэй hанаа сэдьхэлые дүүрэнээр хангажа шадана үгыл хаш гэhэн бодолдо абтахаар. Зарим районуудай түб hууринуудта мүнөө үе сагай эрилтэдэ таарама гостиницинуудай хэды баригданхайшье hаань, айлшаар бууhан хүн зониие хани халуунаар угтажа абадаггүйнь харамтай. Жэшээ болгон хэлэбэл, Зэдын районой Петропавловка hууринай «Туяа» гэжэ хоёр дабхар гостиницын арбаад жэлэй урда тээхи байдалынь хэлэхэ болоо hаа, ехэл ондоо байhан юм. Тиихэдэ нэгэ, хоер, гурбан ба дүрбэн хүнэй байха номернууд, хубсаhаяа элюурдэхэ, эдеэ хоол шанаха таhалганууд, бусалhан уhа абаха түхеэрэлгэ, телевизор, радио гэхэ мэтээр хүндэ тон шухаг хэрэгтэй юумээр гүйсэд хангагша бэлэй. Үбэлдөөшье гостиницань яhала дулаан байгша hэн.

Мүнөөдэрэй байдалаарнь hонирхобол, урмаа хухаржа, голхормоор. hаяхан албанайнгаа хэрэгээр энэ районоор ябаха ушар намда тудаа. Улаан-Үдэhөө Петропавловка hуурин хоёрой хоорондохи зайнь тиимэшье дүтэ бэшэ ха юм. 250-аад километр зайе гаталhан хүн эндэ хүрэжэ ерэhээр лэ амарха, хонохо газараа бодомжолхо баатай бологдоо юм ааб даа. Гостиницада тогтоходо, юун hаад байха юм. Мүнөө энэ хэхир хабар иишээ олоороо хэд ерэбэ гээшэб, хонохо газар заатагүй олдохо бээз гэhэн бодолдо абтан, сагаан хирпиисээр баригдаhан хоёр дабхар байшан тээшэ алхалжа мэдэбэб. Эндэ хүрэжэ ерэhээр, дежурна эхэнэртэ сэхэ хандаа хүн аабзаб даа. Харин тэрэмни ехэл томоотой янзын зан үзүүлэн:

— Захил хэhэн юм гүт? — гэжэ hөөргэдэн асууба.

— Үгы, захил хэхэ гэжэ ухаандамнишье оройдоо ороогүйл. Танай нютагаар урдандаа ябахадамни, гостиницадатнай хонохо газар ходо байгша бэлэй. Иимэ найдалтай мүнөөшье тандаа хүрэжэ ерээлби, — гээд харюусабаб.

— Намда шамайе хонуулха местэ (hуури) байхагүй, — гээд тэрэмнай намтай хөөрэлдэhэнэйшье хэрэггүй гэhэн хэбэртэй, томоотой зан үзүүлбэ.

— Үгы, хайрлыт! Намдатнай хонохо газар үгы юмэл. Яаха болоно гээшэбиб, — гээд тэрэ эхэнэрые гуйжа, тайжа ороболби даа.

— Хаана ерээ hэмта. Тиишээ ошожо хонохо болоот, — гэhэн харюу дуулдаа hэн...

Иигэжэ хонохо газаргүйдэhэн хүн холын танилайдаа ошохо баатай бологдоо бэлэй. Үглөөдэрынь гостиницада hуури абаха хүсэлэнтэй эртэлжэ, одоол эндэ дахинаа ерэхэдэмни, тэрэ үсэгэлдэрэй дежурнын орондо сагаан халаадтай эхэнэр hуужа байба.

— Мүнөөдэр хонохо газар хэрэгтэй байгаа, — гэбэб.

— Гостиницын дежурна хоёрдохи дабхарта баруун гар тээшээ ошоходотнай байхал даа. Мүнөө эндэмнай поликлиникын регистратура хүдэлжэ байна, — гээд тэрэнэй хэлэхэдэнь, би бүришье ойлгохоёо болишобоб.

Хэлэhээрнь хоёрдохи дабхарта гаража, дежурные түргэхэн олобоб. Анхандаа эдеэ шанадаг таhалга соо залуухан басаган hуужа байба. Тэрээндэ үнөөхил хэрэгээ хэлээ хүн аабзаб даа. Энэ басаганай hайгаар хонохо газартай болоhон бишье ехэл хүхижэ, хоногойнгоо мүнгэ түлэhэнэйнгээ hүүлдэ hуурияа орожо хараhаншье юумэ үгы, албанайнгаа хэрэгээр Тори тээшэ яараа. бэлэйб. Үдэшэлэнинь хуа тооhон болошоhон, эсэшэнхэй гостиницаяа ерэжэ, номертоо орон гэхэдээ, бүришье гайхалаа барабаб. Хоёр хүнэй байдаг таhалгада үшөө хоёр орон нэмэжэ оруулhан, досоонь хабшуу, уйтан гээшэнь яаха аргагүй байба. Тэрэ номерто байhан бэшэ гурбан хүн баhал гайхалаа баража hуубад.

— Хубсаhаяа үлгэхэ шкафшье байхагүй. Тииhээ тиитэрээ энэнь дулаасуулагдадаггүй юм гү? Дулаа үгэдэг түхеэрэлгэнүүдынь сэб хүйтэн лэ, — гэлдэжэ, тэдэ ехэтэ гайхалдана.

Үнөөхи дежурна басагандаа ошожо, энээн тушаагаа хэлэхэдэмни, «би яаха гээшэбиб, эжынгээ орондо хүдэлжэ байhан саг зуурын хүмби» гэжэ харюусаа hэн. Иимэ харюу дуулахадаа, хүйтэншье hаань, хонохо газартай болоhон, дэгэлээрээшье хушуужаб гэжэ hанабаб. Ехэл дааража хоноhон, үглөөдэрынь үнөөхи дежурнадаа дахинаа хандабаб.

— Ехэл гайхалтай байна. Би хоёр хүнэй байдаг номерой түлөө мүнгэ түлөө бэшэ аалби. Юундэ сэнгыень доошолуулнагүйбта? Тэрээнhээ гадуур гостиницын байшаниие юундэ дулаасуулхаяа болёоб? — гэжэ гайхаhандаа асуубаб.

— Эдэ асуудалнуудаа гостиницые даагша Марина Борокшоновада табяарайгты. Тэрэ юhэн сагта ажалдаа ерэдэг юм. Би саг зуурын хүмби гэжэ үшөө дахин hануулнаб, — гээд тэрэмни сухалтейгаар харюусаа hэн.

Энэ басаганай нэрэ, фамилиень hуража, мэдэжэ ядаад, арадай депутадуудай Зэдын районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Михайловта хандаха баатай бологдоо.

— Манай поликлиникын байшангай унаха тооной болоходонь, райгүйсэдкомой шиидхэбэреэр энэ поликлиникые гостиницын нэгэдэхи дабхарта оруулhан байнабди. Тиигээд хабшуу уйтан болоо ёhотой. Гостиницамнайшье хуушаржа, баhал тэрэниие заhабарилха хэрэгтэй болонхой. Хүйтэн гээшэнь хайшаа юм. Манда тиимэ гомдол ородоггүй. Тиимэhээ би энэ асуудалдатнай харюусажа шадахагүй байнаб, — гэжэ тэрэнэй хэлэhэн харюунь намайе баhал гайхуулба. Эгээл гостиницын ажалыень нарин сахиха хүн аад, юрын иимэ харюу хэлэжэ hуухадань, үнэн байдалаа мэдэдэггүй хүтэлбэрилэгшэ хаш гэжэ ойлгохоор байгаа бэлэй.

Д. ДОНДОКОВ.

СПОРТЛОТО

1990 оной майн 27-до үнгэргэгдэhэн 21-дэхи тиражай дүнгүүдые «Союзспортлото» нэгэдэл согсолбо.
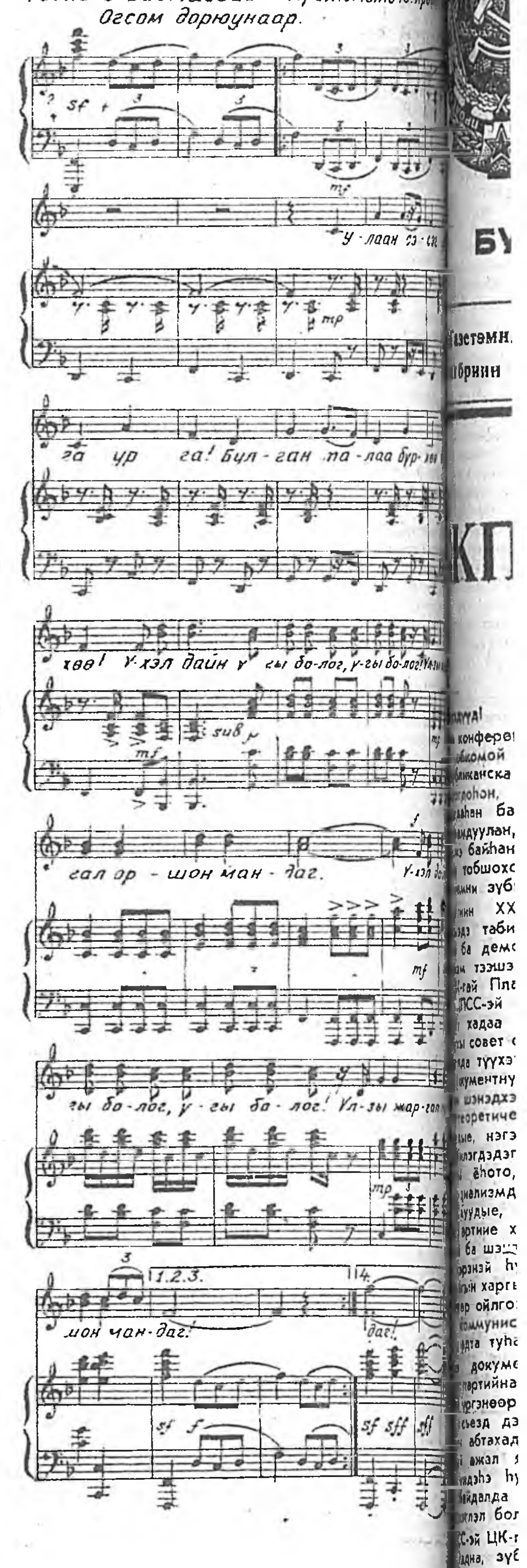
«45-hаа 6-ень тааха спортлото»: 1.521.045 билет ороо. Зургаан номер хэншье таабагүй, табан номер (32 карточка) таагшад — 1.775 түхэриг, дүрбэн номер (1.987 карточка) таahан хүнүүд — 34 түхэриг, гурбан номер (34.592 карточка) таагшад — 3 түхэриг абаха байна.

«36-hаа 5-ень тааха спортлото»: 16.082.996 билет ороо. Табан номер (53 карточка) таahан хүнүүд — 9.136 түхэриг, дүрбэн номер (7 238 карточка) таагшад — 128 түхэриг, гурбан номер (207.588 карточка) таahан хүнүүд 5 түхэриг абаха.

21-дэхи тиражай билетүүдээр 12-дохиhоо 21-дэхи тираж хүрэтэр хабаадаhан 10 тиражай билетүүдээр шүүбэринүүд июниин 16-hаа 1990 оной июлиин 16 болотор түлэгдэхэ.

(ТАСС).

Үлзы жаргал оршон ман
Үгэнь С. Бадмаевай Хүгжэмынь Ю. Ир
Оесом дарюунаар.

Улаан сэсэг,
Урга,
Урга!
Булган талаа
Бүрхөө,
Бүрхөө!
ДАБТАЛГА:
Үхэл дайн
Үгы болог,
Үгы болог!
Үлзы жаргал
Оршон мандаг!
Наран, наран
Найрла,
Найрла!
Намтай, мантай

Наада,
Наада!
ДАБТАЛГА.
Һайхан нямба,
Һалбар,
Һалбар!
Шэжэр талаа
Шэмээ,
Шэмээ!
ДАБТАЛГА.
Үлгэн дэлхэй
Үршөө,
Үршөө!
Үхи хүүгэдш
Үндыг,
Үндыг!
ДАБТАЛГА.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто

СССР-эй Президент М. С. Горбачевой Канада албанай хэрэгээр ошожо дүүргэhэн тухай ТАСС-ай корреспондентнүүдэй тоосоон газетын нэгэдэхи хуудаhанда ниитэлэгдэбэ.

Областной XXXV конференциин ... информационно ... лэ энэ хуудаhанда ...

СССР-эй Верховно ... гурбадахи сесси ... РСФСР-эй Арадай ... дай нэгэдэхи съезд ... тэ заседани дээрэ ... hэн ТАСС-ай корр... нүүдэй тоосоон ... хаглагдаба.

Сэнхир экран

СУББОТО, 2
НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30 — «120 минута». 9.35 — «Манай саад». 10.05 — Мультфильм. 10.20 — «Александр Невский» — баримтата фильм. 11.20 — Худалдаа наймаанай hонин. 11.50 — «Долгие версты войны» — 3 серитэй уран hайханай фильм. 2-дохи, 3-дахи сери. 14.05 — М. Равель. Ми минор трио. 14.35 — Киномэдээсэл. 15.35 — Ан амитадай аймагта». 16.35 — Политическэ асуудалаар хөөрэлдөөн. 17.05 — Мультфильм. 17.30 — Режиссер К. Кийскын фильмнүүд. «Лесные фиалки». 19.00 — Американ киногой хуудаhануудаар. 19.45 — Фотоконкурс. 19.50 — «Несрочная весна» — уран hайханай фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери. 22.00 — Время. 22.30 — «Хараа бодол». 00.15 — Владимир Пресняковой шоу. 01.25 — Шэнэ hонин.

ХОЕРДОХИ ПРОГ...

МОСКВА. 9.00— ... гимнастика. 9.15— ... Дуунай цикл. 9.40— ... ток, год 1918» — ура... фильм. 10.55 — «Зуун ... — киножурнал. 11.05 — ... мэргэжэлтэ баскетбо... дай дунда США-гай ... чат. 12.05 — «Гэр бү... программа. 13.05 — ... Мэдээсэл. Соносхол... «Фермеры» — ... фильм. 13.55 — Теннис... цинн нэмэл чемпио... — Соносхолнууд, ... 15.00 — «Совет Росси... канал. 17.30 — «П... дэхи хубинь. 18.30 ... фильм. 18.40 — «П... 2-дохи хубинь. 20.00 ... лэй программа. 21.00 ... лэн нойрсоогты, ... 00.15 — «Очарование ... — киноконцерт. 01.05 ... за трефелями» — уран ... фильм. (ГДР).

Редактор
Р. Б. ГАРМА

Кино, театрнуудта

Красноярский театр музыкальной комедии (в помещении театра оперы и балета)

«Белая акация» — в 12, «Летучая мышь» — в 19.

«Прогресс»

Зеленый зал — «Гарем Степана Гуслякова» — в 9-30, 11-30, 13-30, 15-30, 17-30, 19-30, 21-30.

Красный зал — «Ситара» (2 с.) — в 10, 12-40, 15-20, 18-10, 20-50.

«Дружба»

«Да здравствует Серваці» — в 10, «Авария» — дочь мента» — в 12, 14, 16, 18-10, 20, 21-50.

«Родина»

«Зимнее утро» — в 10, 16, «Авария» — дочь мента» — в 12, 14, 18-10, 20, 21-50.

«Октябрь»

«Морской бой» — в 9-40, 15, «Мой муж-инопланетянин» — в 11-10 (удл.), 13-20, 16-30, 18-10 (удл.), 20-10, 21-40.

«Эрдэм»

«Транти-ванти» — в 1..., «Кащей Бессмертный» — ... 12-40, «Идеальное пре... ние» — в 15-40, 1... 21-30.

«Зеленый»

«Идеальное преступ... 20.

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды — 2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства — 2-61-35, агропромышленный — 2-63-86; 2-64-36; советского строительства и быта — 2-69-58; культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63; информации — 2-34-05; переводов — 2-54-93; писем и селькоров — 2-67-81; корректорская — 2-33-61; выпускающие — 2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, г. Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск — 55-6-99, г. Закаменск — 31-61, п. Кырен — 91-9-79, п. Агинское — 3-40-69. Директор издательства — 2-37-32, бухгалтерия — 2-33-77, вахта — 2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР. Директор 2-40-45.
Н-03518. Заказ № 127.